

Sari Vähätupa

PERHEYRITTÄJYYS SATAKUNNASSA
2008

Liiketalouden koulutusohjelma
2011

PERHEYRITTÄJYYS SATAKUNNASSA 2008

Vähätupa, Sari
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Markkinointi ja viestintä
Kesäkuu 2011
Ohjaaja: Myntti, Yki
Sivumäärä: 50
Liitteitä: 3

Asiasanat: perheyrittäjyys, sukupolvenvaihdos, talous, kasvuyrittäjyys

Tämän opinnäytetyön aiheena oli selvittää Satakuntalaisten perheyritysten profiilia ja vaikuttavuutta Satakunnan alueella. Saatuja tutkimustuloksia verrattiin yleiseen Satakuntalaiseen yrityskenttään sekä muihin perheyritystutkimuksiin. Tutkimuksen lähtökohtia olivat perheyritysten taloudellinen ja työllistävä vaikutus Satakunnan alueella, sukupolvenvaihdosten ajankohtaisuus sekä kasvunäkymät tulevina vuosina.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä oli kvantitatiivinen, koska vastausten haluttiin yleistettynä kertovan, minkälaisia satakuntalaiset perheyritysten ovat. Opinnäytetyön empiirinen osuus koostui satakuntalaisten perheyritysten haastatteluista ja vertailuaineistoista. Puhelinhaastattelut toteutettiin kevään 2010 aikana. Haastatteluista informoitiin kirjeellä, joka lähetettiin postitse perheyritysten toimitusjohtajille tai omistajille hyvissä ajoin ennen varsinaisten puhelinyhteydenottojen alkua. Tarkasteluvuoden valinta pohjautuu tietojen saamiseen niin valituilta perheyrittäjiltä kuin vertailutilastoilta.

Tutkimuksen teoriaosuudessa käsiteltiin yritystoimintaa yleisesti sekä perheyrittäjyyden näkökulmasta. Työssä tarkasteltiin myös yritysten taloudellista merkitystä yhteiskunnalle sekä yrittäjyyden ja talouden nykytilannetta. Tärkeimpänä osuutena oli perheyrittäjyyden profiilin selvittäminen ja tarkastelu. Sukupolvenvaihdosten tilannetta ja tärkeyttä tarkasteltiin yrittäjien ikääntymisen ja taloudellisten tekijöiden perspektiivistä.

Tutkimuksen mukaan perheyritysten liikevaihdon keskiarvo on huomattavasti korkeampi kuin Satakuntalaisessa yritys kentässä yleisesti. Liikevaihdollisesti satakuntalaiset perheyrityksen olivat suurimmaksi osaksi pk-yrityksiä. Verrattaessa työllistävyttä, perheyritykset Satakunnassa työllistivät yli puolet 10–49 työntekijää, kun vastaavasti Pohjanmaan maakunnassa yritykset työllistivät enimmäkseen 0-4 työntekijää. Verrattaessa yleisesti satakuntalaisten yritysten työllistävyteen, on keskiarvo seitsemän työntekijää yritystä kohden, joten tässäkin vertailussa voidaan nähdä Satakuntalaisten perheyritysten olevan työllistävämpiä kuin yleisesti.

FAMILY BUSINESS IN SATAKUNTA 2008

Vähätupa, Sari
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Business and Administration
Marketing and Communication
June 2011
Supervisor: Myntti, Yki
Number of pages: 50
Appendices: 3

Keywords: Family business, change of generation, economics, entrepreneurship in economy of growth

The purpose of this thesis was to find out a profile and impressiveness of family business in Satakunta region. Received answers were compared to general business field in Satakunta and other family business statistics. Starting point for a study were family businesses financial and employment impact in Satakunta area, topicality in change in generation and the scenario of the growth in future.

The research method in this thesis was quantitative, because answers were wanted to tell generally what kind of family entrepreneurship is in Satakunta. The empiric part of this thesis consisted interviews from family business owners and comparing materials. The phone interviews were carried out during spring 2010. CEO's were informed by mail about the interviews in propriety time before starting actual phone contacts. Choosing the examination period was based on getting the information from family companies and compared statistics.

The theoretical part of this thesis was treated by general entrepreneurship and family business point of view. Contemplation of focus was in meaning of companies' financial benefit to the society and also the present situation of economics and entrepreneurship. One of the most important part was to figure out family business profile. Situation of changing generation were reviewed by entrepreneur's ageing and financial aspects perspective.

Based on the research family business average of turnover is substantially higher than generally in Satakunta. When viewed the turnover can be notice that family companies in Satakunta are mostly small and medium sized enterprises. When compared employment, more than half family companies in Satakunta gave work for 10-49 employees, when in Pohjanmaa province family companies gave work by 60 percent for 0-4 employees. Generally compared employment on Satakunta companies, the result for average employment is seven employees per company. This comparison shows that family companies in Satakunta are more giving work than generally in Satakunta.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
1.1 Tutkimuksen tavoitteet	7
1.2 Tutkimuksen viitekehys	8
2 PERHEYRITTÄJYYS	10
2.1 Perheyrittäjyyden määrittely tässä tutkimuksessa	11
2.2 Perheyrittäjyys Suomessa	11
2.3 Perheyritysten vahvuudet	12
2.4 Perheyritysten jatkuvuuden merkitys	13
3 YRITYSTEN OMISTUS	14
3.1 Yritystoiminta Suomessa	15
3.1.1 Aloittaneet ja lopettaneet yritykset Suomessa	15
3.1.2 Yritystoiminnan epäonnistuminen	16
3.2 Yritystoiminta Satakunnassa	17
4 YRITYKSET TALOUDEN SELKÄRANKA	18
4.1 Taloudellinen kannustavuus yrittäjyyteen Suomessa	19
4.2 Satakunnan talous	20
5 KASVUYRITTÄJYYS	22
5.1 Suomalaisten yritysten kasvuhakuisuus	23
5.2 Suomalaisten perheyritysten kasvuhakuisuus	23
6 SUKUPOLVENVAIHDOS	25
6.1 Yrittäjien ikääntyminen	25
6.2 Sukupolvenvaihdoksen haasteet	26
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	29
7.1 Tutkimusmenetelmä	29
7.2 Haastateltavien valinta	30
7.3 Tietojen keruu	31
7.4 Aineiston analysointi	31
8 TUTKIMUKSEN TULOKSET	33
8.1 Toimialajakauma Satakunnassa	33

8.2 Satakuntalaisesta perheyrittämisestä	34
8.3 Yritysten liikevaihto vuonna 2008	35
8.4 Perheyritysten henkilöstömäärä	36
8.5 Perheyritysten taloudellisia tunnuslukuja.....	37
8.6 Perheyritysten viennin osuus liikevaihdosta	39
8.7 Perheyritysten investointisuunnitelmat 2010–2011	39
8.8 Perheyritysten ostot kotimaassa	40
8.9 Verokertymät ja palkat	40
8.10 Rahan kulku Satakuntalaisilta perheyrityksiltä takaisin yhteiskunnalle	41
9 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU	43
9.1 Pohdinta.....	44
9.2 Tutkimuksen luotettavuus	46
LÄHTEET.....	48
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön aiheena oli selvittää satakuntalaisten perheyritysten taustatekijöitä, taloudellista vaikuttavuutta, työllistävyyttä sekä sukupolvenvaihdos suunnitelmia ja kasvunäkymiä. Saatuja tuloksia oli tarkoitus verrata yleiseen satakuntalaiseen yrityskehitykseen sekä muihin perheyrittäjyys tutkimuksiin.

Perheyritykset toimivat useimmiten paikallisesti ja luovat omalle toiminta-alueelleen hyvinvointia ja lisäarvoa. Perheyritykset tuovat omille alueilleen vakautta ja pysyvyyttä, koska omistajat eivät kovin helposti vaihda asuinpaikkaansa. Perheyrittäjyyden kasvullisuus sitouttaa omistajia kehittämiseen ja jatkuvuuteen ja ne toimivatkin useimmiten paikkakuntansa vetureina elinkeinotoiminnan edistämässä. Perheyritykset näkevät liiketoiminnan kehittämisen pitkällä tähtäimellä, eivätkä pelkäävät seuraavan tilikauden tuloksia verraten.

Perheyrittäjyystutkimus on ajankohtaista ja tärkeää. Suurten ikäluokkien yrittäjien ikääntyminen ja niistä aiheutuvien sukupolvenvaihdosten onnistuminen on merkittävää kansantaloudellisesti. Miten sukupolvenvaihdokset saadaan onnistumaan ja miten niitä voidaan tukea, jotta kannattava yritystoiminta ei loppuisi sukupolvenvaihdoksen aiheuttamista verotuksellisista tai oikeudellisista syistä johtuen. Tutkimuksen tärkeä rooli on tuottaa hyödynnettävissä olevaa, objektiivista tietoa poliittisen päätöksenteon tueksi. Parhaimmillaan perheyritystilastointi voi saada aikaan poliittisia toimenpiteitä, joilla on positiivisia vaikutuksia perheyritysten toimintaan ja sukupolvenvaihdoksiin.

Perheyritysten vaikuttavuustutkimus toteutettiin ensimmäistä kertaa pelkäävät Satakunnan talousalueella. Kvantitatiivisen haastattelututkimuksen otanta oli 115 yritystä, joista 100 lopulta kuului todelliseen otantaan. Vastauksia saatiin kaikkiaan 40. Tutkimusaineiston kerääminen ja analysointi toteutettiin keväällä 2010 ja tutkimustulokset raportoitiin Perheyritysten liiton kevätseminaarissa Raumalla 17.6.2010.

1.1 Tutkimuksen tavoitteet

Kiinnostus perheyrittäjyyden määrittelyyn ja tilastointiin on alkanut jo paljon aikaisemmin, kuin tämän tutkimuksen toteutus. Akateeminen tutkimus perheyrittäjyydestä kiihtyi Suomessa 1990-luvulla. Vuonna 2005 Kauppa- ja teollisuusministeriön asettaman perheyrittäjäryhmän ehdotuksesta Kalevi Tourunen toteutti tutkimuksen perheyrittäjät kansantaloudessa. Samalla määriteltiin tilastollinen perheyrittäjäryhmä. (Tourunen. 2009, 7.) Perheyrittäjäryhmän toimenpiteet perheyrittäjien toimintaympäristön parantamiseksi on ollut tarkoitus liittää hallituksen strategia-asiakirjaan. Perheyrittäjäryhmä on myös esittänyt tavoitteita korkeakoulujen ja perheyrittäjien tiiviimmästä yhteistyöstä, jotta perheyrittäjä tutkimus olisi laadukasta ja hyödyllistä. (Kauppa- ja teollisuusministeriö. 2005, 3.) Perheyrittäjien ja sukupolvenvaihdosten kansantaloudellinen merkitys on julkisessa keskustelussa arvioitu huomattavaksi. Sukupolvenvaihdokset eivät saisi olla esteenä kannattavan liiketoiminnan jatkumiselle. Onnistuneet sukupolvenvaihdokset ovat tärkeitä kaikkien kannalta, niin verotuloina yhteiskunnalle kuin työllisyydenkin kannalta.

Satakunnan perheyrittäjäverkosto on ollut tämän tutkimuksen toimeksiantaja ja heidän toimestaan on laadittu tutkimuksen kysymykset. Tutkimuksen tavoitteena on ollut selvittää, millä tavalla satakuntalaiset perheyrittäjät oikeastaan ovat, millä toimialoilla ne toimivat, paljonko työllistävät, kuinka suurella liikevaihdolla ja paljonko toiminnasta palautuu rahaa takaisin yhteiskunnalle esimerkiksi verokertyminä, maksettuina palkkoina ja investointeina. Perheyrittäjä tutkimuksen yhtenä tärkeänä osa-alueena ovat sukupolvenvaihdokset. Perheyrittäjien tulevaisuuden näkymiä on haluttu selvittää jatkuvuuden ja kasvun näkökulmasta. Kysymykset ovat käsitelleet tulevia sukupolvenvaihdoksia ja henkilöstö- ja investointisuunnitelmia.

Perheyrittäjäyttä on tutkittu toistaiseksi vielä vähän ja alueellisia tutkimuksia on vielä vähemmän. Tämä Satakunnan alueella toteutettava tutkimus on ensimmäinen omalla alueellaan. Tutkimuksesta saatuja tuloksia on ollut tarkoitus verrata muihin alueen tilastoihin sekä toisiin perheyrittäjä tutkimuksiin.

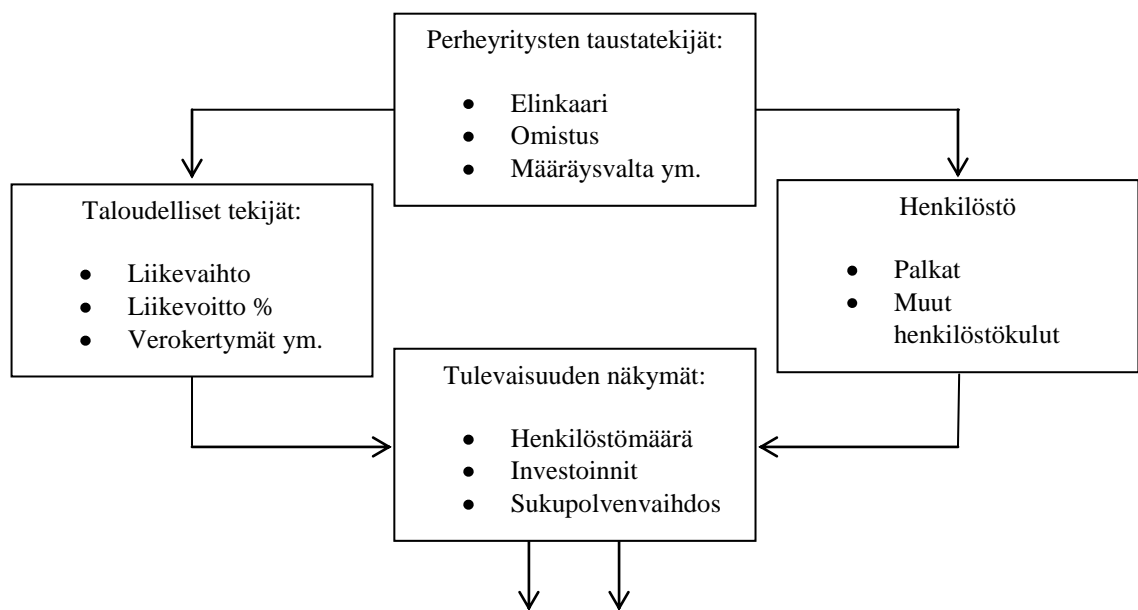
1.2 Tutkimuksen viitekehys

Tutkimuksen viitekehys saadaan, kun tutkittava aihe yhdistetään teoreettisiin aineistoihin, jotka ovat oleellisia tutkimuksen kannalta. Viitekehyksessä määritellään myös tutkimukseen liittyvät käsitteet. Viitekehys yhdistää teoreettisen ja empiirisen osan yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Viitekehys ohjaa tekijää aineiston valinnassa ja tutkimustulosten analysoinnissa.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys on rakennettu Satakunnan perheyrittäjäverkoston laatimien tutkimuskysymysten ympärille. Lähtökohtana ovat olleet perheyrittäjien profiilin, taloudellisen vaikuttavuuden, yritystoiminnan jatkuvuuden ja kasvunäkymien selvittäminen. Perheyrittäjyyden profiilin taustatekijöitä ovat yrityksen elinkaari, omistusrakenne, perheiden määräsvalta yrityksessä, toimiala, sekä yrityksen kotikunta. Taustatekijöistä taloudellisiin tekijöihin, joita ovat yrityksen liikevaihto, liikevoittoprosentti (joka saadaan suhteuttamalla liikevoitto liikevaihtoon ja liikevoitto taas saadaan vähentämällä käyttökatteesta suunnitelmapoistot), nettotulosprosentti ($100 \times (\text{nettotulos/liikevaihto})$), ROCE (sijoitetun pääoman tuotto), omavaraisuusaste ($100 \times [\text{omat varat}/(\text{omat varat} + \text{rahoitusrakennetarkastelun velat})]$) sekä added value eli jalostusarvo. Edellisten lisäksi taloudellista vaikuttavuutta on haluttu tutkia kotimaan ostojen ja viennin näkökulmasta sekä yrityksen maksamien verokertymien kuten ALV:n, kiinteistöverojen ja tuloverojen puitteista. Henkilöstö osiossa on haluttu kartoittaa yrityksen nykyistä henkilöstömäärää sekä veroluonteisia maksuja, joita henkilöstöstä aiheutuu yritykselle. Palkkojen lisäksi veroluonteisia maksuja ovat sosiaaliturvamaksut, ennakonpidätykset, sairasmaksut, työttömyysvakuutusmaksut sekä eläkevakuutusmaksut. Tulevaisuuden näkymät osiossa on haluttu tutkia yrityksen investointisuunnitelmia, henkilöstön lisäämissuunnitelmia ja mahdollisia tulevia sukupolvenvaihdoksia. Tutkimuskysymysten runko on muodostettu käyttämällä kysymyksiä, jotka ovat esiintyneet aikaisemmissa perheyrittäjyystutkimuksissa. Näitä tutkimuksia ovat Perheyrittäjyys Pohjanmaan maakunnassa, Melin 2009 ja Perheyrittäjyys kansantaloudessa, Tourunen 2009. Kysymysten yhteneväisyys on mahdollistanut vertailevan analyysin tekemisen. Tutkimuskysymyksiä on täydennetty Perheyrittäjien liiton vuosittaisen barometrin

kysymyksillä (Perheyritysten liitto 2009.) Edellisten lisäksi kysymyspatteristoon on lisätty Satakunnan Perheyritysverkoston valitsemat kysymykset. (Liite 1)

Yrittäjyyteen ja yritysten olemassaoloon liittyy paljon erilaisia osa-alueita. Perheyritykseen voidaan näiden lisäksi ottaa lukuun vielä sukupolvenvaihdokset. Yrittäjyyttä ja perheyritystä käsitellään teoriaosuudessa, jossa syvennytään Satakunnan taloudentilasta kasvuyrittäjyyteen sekä sukupolvenvaihdoksiin.

Kuvio 1. Tutkimuksen viitekehys

2 PERHEYRITTÄJYYS

Tutkittaessa perheyrittäjyyttä voidaan todeta perheyritysmääritelmän olevan rikkonainen ja vaikeaselkoinen. Määritelmät vaihtelevat tutkijan ja tutkimuskohteen mukaan. Tilastollisen tiedon puute perheyritysten lukumäärästä ja vaikuttavuudesta vaikeuttavat perheyrittäjyyden määrittelyä.

Perheyrittäjyys on yrittäjyyden muoto, jossa yhdistyvät yrittäjämäinen toiminta, perhe ja yritys. Perheyrittäjyyttä voidaan määritellä mm. toiminnallisuutta mittaamalla, kuten sillä onko perhe läsnä yrityksen toiminnassa esimerkiksi omistajana, johtajana tai työntekijänä. ”Perheyrittäjyyden kriteereinä on käytetty vaihtelevasti mm. omistusosuutta, strategista kontrollia, eri sukupolvien osallistumista yrityksen toimintaan ja aikomusta säilyttää yritys perheyrityksenä.” Olennaisimpana ominaisuutena pidetään kuitenkin perheen ja yritystoiminnan vuorovaikutusta ja yhteen nivoutumista. ”Suomessa perheyrittäjyystutkimuksissa tarkoitetaan usein ydinperhettä, kun taas muualla perheyrityksen omistus on jakautunut suvun sisällä useampaan ydinperheeseen.” (YVI:n www-sivut.)

Perheyritysten toiminta on usein paikallista ja ne tuottavat omalla toiminta-alueellaan hyvinvointia. Perheyritykset ovat tärkeitä työnantajia ja veronmaksajia ja niiden vaikutus elinkeinotoimintaan on merkittävä. Perheyritysten voidaan päätellä pysyvän kotipaikkakunnallaan tuoden täten varmuutta ja pysyvyyttä. Perheyritykset toimivat useimmiten kasvullisina omistajina ja ovat sitoutuneet yrityksensä kehittämiseen ja jatkuvuuteen. Perheyritysten pulmana on liiketoiminnan ja perheen vaatimusten erilaisuus. Perheyrittäjyyden ongelmakohtia voivat olla mm. palkitsemistavat, liiketoiminnan rahoitus ja yritystoiminnan sukupolvenvaihdokset. (perheyritystenliiton www-sivut.)

Perheyritykset huolehtivat omaisuudestaan, tämä pitää sisällään voiton ja sijoitetun pääoman tuoton maksimointia. Kaikki yrittäjät tavoittelevat ensisijaisesti kohtuullista elantoa toiminnasta ja työpaikan pysyvyyttä. Perheyritykset eroavat muulla tavoin omistetuista yrityksistä siinä, että sijoitetulle pääomalle halutaan saada tuottoa. (Heinonen. 2003, 46.)

2.1 Perheyrittäjyyden määrittely tässä tutkimuksessa

Satakunnan perheyrittäjäverkosto on halunnut tutkimuksessa käytettävän neliportaisen perheyrittäjyyden määrittelmää:

1. Äänivaltaenemmistö on luonnollisella henkilöllä, hänen puolisoillaan tai muulla hänen sukunsa jäsenellä.
2. Äänivaltaenemmistö voi olla välillistä tai välitöntä.
3. Vähintään yksi saman perheen tai suvun jäsen tai hänen laillinen edustajansa on mukana yrityksen johdossa tai hallinnossa.
4. Vähintään yksi sukupolven vaihdos on tehty, tekeillä tai ainakin harkinnassa.

Tämä määrittelmä on Satakunnan perheyrittäjäverkoston hyväksymä ja sillä on haluttu rajata tutkimuksen otantaan ne yritykset, joissa sukupolvenvaihdos on jo tehty, tekeillä tai tulevaisuuden suunnitelmissa. (Satakunnan perheyrittäjäverkosto.)

2.2 Perheyrittäjyys Suomessa

Tänäkin päivänä perheyrittäjä käsitetään monesti pienyritykseksi, vaikka OMX Helsinkiin on listattuna 33 perheyrittäjäyritystä. Suomessa liikevaihdoltaan suurimpia perheyrittäjäyrityksiä ovat mm. Kone, Cargotec ja Sanoma-WSOY. Perheyrittäjyyden kansantaloudellista merkitystä on hankala määrittellä, koska tilastointia pelkästään perheyrittäjäyritysten liikevaihdosta, työllistävyydestä tai lukumäärästä ei ole. Perheyrittäjyys ei myöskään ole tilastollinen käsite. Voidaan ainoastaan arvioida perheyrittäjäyritysten osuuden olevan noin 80 prosentin luokkaa kaikista yrityksistä. Palvelusektorilla osuus voi olla yli 80 prosenttia. Perheyrittäjyysmäärittelmän laajentaminen perheellisiin yksinyrittäjiin kuten ammatinharjoittajiin ja yrittäjäpariskuntiin voi nostaa lukuja vielä entisestään. (Koiranen 2000, 18.)

Perheyrittäjäyritykset kansantaloudessa on Kalevi Tourusen tekemä tutkimus vuodelta 2009, jossa selvitettiin mm. perheyrittäjäyritysten määrää Suomessa seuraavasti:

Suomen kaikista suurista yrityksistä 30 prosenttia oli perheyriksii vuonna 2005. Kaikista keskisuurista yrityksistii 46 prosenttia oli perheyriksii vuonna 2003. Viihintii yhden palkatun henkilii pienistii yrityksistii 74 prosenttia oli perheyriksii vuonna 2006. (Tourunen. 2009, 7.)

2.3 Perheyritysten vahvuudet

Jarna Heinosen teettii kyselyn mukaan suomalaiset perheyrittiijtii kokivat suurimpana vahvuutena nopean piiitiiksenteon. Nopea piiitiiksenteko ja tiedonkulku johtuvat pitkiiitii siitii, ettii tiiркеistii asioista voidaan puhua perhepiiirissii ilman jiiykkiii raportointiijiijestelmiii. Sitoutuminen ja perheenjiiSENTEN kasvaminen osaksi yriktii toimintaa koettiin myiiS tiiркеiksi. Muita melkein yhtii tiiркеitii piiirteitii olivat voittojen sijoittaminen takaisin yriktii seen, perheenjiiSENTEN tyiiPanoksen ja palkkatason mukauttaminen kysynnii ja markkinatilanteen mukaan sekii perheenjiiSENTEN samankaltainen niikemys yriktii sen tavoitteista. (Heinonen. 2003, 80.)

Perheyriksiiillii on historiaa, josta ollaan ylpeitii ja tulevaisuus, joka tavoittelee turvallista kasvua. Perheyritysten koko vaihtelee mikroyriksiiistii suuriin piiRSSIYriksiiin. Koosta huolimatta perheyriksiiissii voidaan niihdii hyvin samankaltainen arvomaailma. Perheyrittiijtii kokevat perheyrittiijyyden olennaisena osana identiteettiian. Perheyritystii kuvaa hyvin se miten yriktii sen tavoitteissa on olla hyvinvoiva vuosikymmenten kuluttua, eikii ainoastaan seuraavan tuloskauden ajanjaksolla. Tavoitteissa ja arvoissa korostuu ajatus, joka pohjautuu jo seuraavaa sukupolvea ajatellen. TiiRii nkaltainen ajattelutapa voi osaltaan vaikuttaa myiiS siihen, ettii perheyriksiiillii on kiiRSivii llisyyttii odottaa tuottoa investoinneilleen pitkii llii aikavii llillii, eikii ole paineita vakuuttaa sijoittajia neljii nnesvuosituloksilla. (Elo-PiiRSSinen & Talvitie. 2010, 11–14.)

Perheyritys brii ndiinii voi tuoda kilpailuetua yriktii selle. Jotkut perheyriktii set kiiyttii vii t tietoisesti perheyritys imagoa markkinointii viestinnii ssii, jossa korostetaan suomalaista perheyrittii jyyttii, vakavaraisuutta tai esimerkiksi toiminnan kasvullisuutta. SOL Pesulapalvelujen toimitusjohtaja Peppi Kaira kommentoi seuraavasti perheyritys

imagon merkitystä kilpailutilanteessa: ”Tuomme kasvollisen omistajan läsnäoloa esille monessa yhteydessä. Jos on esimerkiksi kolme tasaväkiä yritystä, perheyrittäjä saattaa olla vahvoilla”. Perheyrittäjien vahvuus mielletään usein juuri toiminnan pitkäjänteisyydestä ja sidosryhmät arvostavat tätä. Perheyrittäjien henkilöstö pitää myös perheyrittäjästä työskentelyä varmempana ja pysyvämpänä kuin muilla tavoin omistetuissa yrityksissä. Perheyrittäjyyden kasvullisuus on sama kuin omistajan henkilökohtainen vastuu palveluista, tuotteiden laadusta ja henkilöstön hyvinvoinnista. Kasvullisessa yrityksessä omistaja/yrittäjä tekee päätöksiä ehkä vastuullisemmin ja harkitummin siksi, että asiakkaat ja muut sidosryhmät ovat tietoisia kuka päätöksiä todellisuudessa tekee. (Elo-Pärssinen & Talvitie. 2010, 16–18.)

2.4 Perheyrittäjien jatkuvuuden merkitys

Seuraavan viiden vuoden aikana kaikista Suomen yrityksistä 23 %:lla odotetaan sukupolven- tai omistajanvaihdosta, joka tarkoittaa lukumääräisesti 50 000 vaihdosta. (Lindholm & Hietala. 2010, 29). Liiketoiminnan siirto merkitsee yritystoiminnan ja omistuksen luovuttamista tai myymistä toiselle osapuolelle. Eläkkeelle siirtyvä omistaja/yrittäjä voi luovuttaa toimintansa perillisilleen, jolloin yrityksellä on prosessoitava sukupolvenvaihdos. Jos jatkajaa ei löydy perheestä, voi omistaja mahdollisuuksien mukaan myydä yritystoimintansa ulkopuoliselle henkilölle tai yritykselle. Viimeinen vaihtoehto on lopettaa yritystoiminta kokonaan, joka on yhteiskunnan ja yrittäjänkin kannalta huonoin vaihtoehto. (Römer-Paakkanen. 2004, 67–68.)

Pk-yrityksistä 44 % kokee suurimpana ongelmana yritystoiminnasta eläkkeelle jäämisen ja jatkajan löytämisen. Toisena suurena ongelmana koetaan yrityksen arvon määrittelyn, kun kyseessä on yritystoiminnan myynti yrittäjän jäädessä eläkkeelle. Myös verotus, rahoitus ja juridiset toimenpiteet koetaan haasteellisina. Samat huolenaiheet ovat olleet jo vuosikymmenen ajan yrittäjien riesana. (Lindholm & Hietala. 2010, 29.)

3 YRITYSTEN OMISTUS

Yrityksen omistusrakenteessa on erilaisia tekijöitä, jotka saattavat osaksi olla strategisia ratkaisuja tai toimialasta ja markkinaympäristöstä riippuvaisia. Yrityksen suuri koko voi vaikuttaa siten, että yrityksellä on helpommin saatavilla pääomia. Yleensä yrityksillä, joilla on suuri markkina-arvo, on myös hajautuneempi omistusrakenne. Hajautettu omistusrakenne on riippuvuussuhteessa hyvän likviditeetin kanssa, joka voi merkitä osakkeiden arvon korkeampaa hintaa markkinoilla. Markkinalähtöisissä maissa kuten USA:ssa ja Iso-Britanniassa suositaan pienosakkeenomistajia ja tällöin yritysten omistusrakenne on enimmäkseen hajautunut. Pankki keskeisissä maissa kuten Japani ja Saksa, omistusrakenne on vastaavasti keskittynyt. Omistusrakenteen yksi tärkeimmistä tekijöistä on valta, joka oikein käytettynä hyödyttää omistajaa. Perheyrityksissä vallan käyttö on yleensä perheensisäistä ja perheen valitseman johtajiston intressit samat kuin perheellä. (Puttonen 2004, 44–46.)

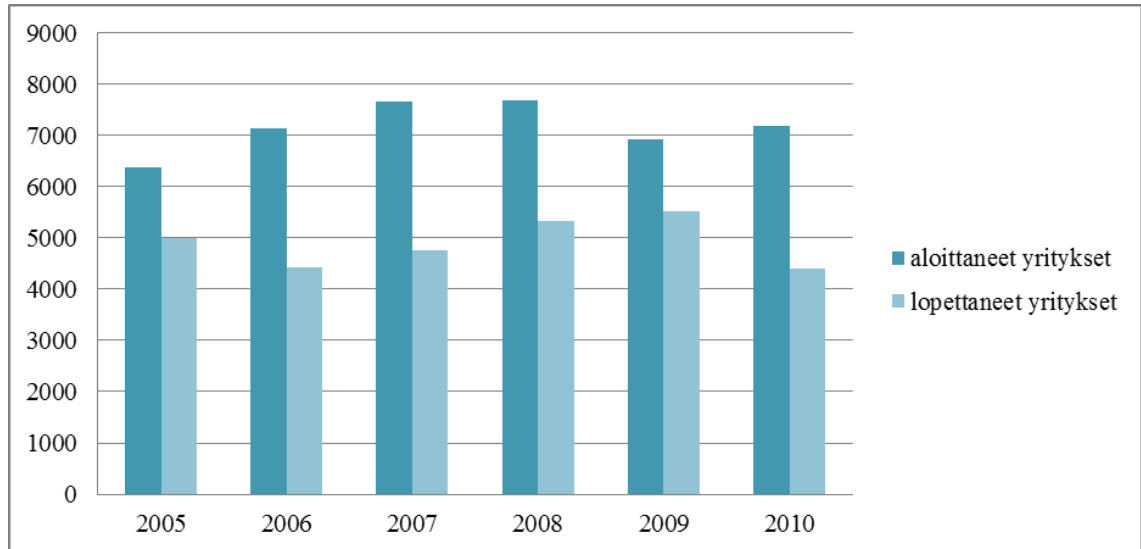
Hajautetun omistusrakenteen tavallisimpia ongelmia ovat omistajien ja yrityksen johdon ristiriidat. Omistajien on mahdollisuus jakaa osakesalkkua useille tahoille samanaikaisesti ja odottaa sijoituksilleen nopeaa tuottoa, kun taas yrityksen johto ei välttämättä ole yhtä halukas riskeeraamaan tulevaisuutta saadakseen omistajat tyytyväisiksi. Perheyrityksissä, joissa johtajisto on osa perhettä, ei vastaavaa ristiriitaa synny. Perheyritykset eroavat institutionaalisten portfoliosijoittajien omistamista yrityksistä myös siten, että perheyrityksen omistajilla on kasvot, jotka ovat niin suuren yleisön kuin työntekijöidenkin tuntemat. Perheyritysten kilpailuvaltina voidaankin pitää omistuksen kasvullisuutta, joka yhdessä hyvän liiketoimintaosaamisen kanssa on vienyt usean perheyrityksen menestykseen. Toisaalta kasvullinen perheyrittäjä, joka toimii vastuullisesti voi joutua hankalaan asemaan rakennemuutosten ja leikkausten osuessa kohdalle. Näissä tilanteissa, kun perheyrittäjä toimii epätsekkäästi, voi hän saada aikaiseksi kilpailukyvyn heikkenemisen, josta kärsivät omistajan lisäksi myös muut sidosryhmät. (Puttonen 2004, 44–47.)

3.1 Yritystoiminta Suomessa

Tarkasteluvuonna 2008 Suomessa oli Tilastokeskuksen mukaan 320 952 yritystä. Yritysten lukumäärä nousi 12 035 yrityksellä eli noin neljällä prosentilla edellisestä vuodesta. Suomen mittakaavassa yritykset ovat pääosin yksityisten omistamia, muita omistajia ovat julkisyhteisöt, osuuskunnat, valtio, eläkeyhtiöt, rahoitus- ja vakuutuslaitokset, seurakunnat, säätiöt, rahastot ja ulkomaalaisomisteiset yritykset. Vuonna 2008 kolme prosenttia yrityksistä kuului konserneihin. Liikevaihdollisesti näiden yritysten osuus oli 74 prosenttia. Tarkasteluvuonna 2008 konserneja oli 5 977, joista 1 709 oli kokonaan kotimaisia, 597 suomalaisomisteisia monikansallisia ja 3 671 ulkomaalaisomisteisiä. Yritykset työllistivät 1 502 213 henkilöä yrittäjät mukaan lukien. Henkilöstön määrän kasvu oli 20 345 henkilöä vuoteen 2007 verrattuna. Yritysten yhteenlaskettu liikevaihto oli 396,6 miljardia euroa. Suomalaisista yrityksistä 99,8 prosenttia on pk-yrityksiä. (Tilastokeskus, Yritysrekisteri 2008.)

3.1.1 Aloittaneet ja lopettaneet yritykset Suomessa

Uusista yrityksistä moni lopettaa ennen kuin yritystoiminta on edes lähtenyt kunnolla käyntiin. Lopettamisen syitä on monia, mutta useimmiten voidaan ongelmana pitää uuden yrittäjän osaamattomuutta tai liiallisia odotuksia yritysidean toimivuudesta. (Strang. 2000, 17–18.) Keskimäärin joka kolmas uusi yritys lopettaa toimintansa ensimmäisen kolmen vuoden kuluessa ja puolet yrityksistä viiden vuoden kuluessa. Jos verrataan aloittelevaa yritystä tai jo olemassa olevaa yritystä, jolla vakiintunut asiakaskunta, tavarantoimittajat ja markkina-asema, niin voidaan todeta ensimmäisen olevan haavoittuvampi. Uusia yrittäjiä kannustetaan markkinoille, mutta niiden ohella myös liiketoiminnan siirrot ja sukupolvenvaihdokset ovat tärkeitä yrityskannan säilyttämiseksi. (Stenholm. 2003, 22–23.)

Kuvio 2. Aloittaneet ja lopettaneet yritykset Suomessa

Lähde: Yritysrekisteri: aloittaneet ja lopettaneet yritykset. Tilastokeskus 2011.

3.1.2 Yritystoiminnan epäonnistuminen

Eurobarometrin kyselyssä nimettiin yritystoiminnan epäonnistumisen suurimmiksi huolenaiheiksi konkurssi ja henkilökohtaisen omaisuuden menetys. Huono maine on henkisesti raskas taakka, mutta sen lisäksi konkurssi aiheuttaa oikeudellisia seuraamuksia. Velkojen hoitaminen voi viedä vuosia, jopa vuosikymmeniä, henkilökohtaisesta omaisuudesta voi joutua luopumaan ja tämän lisäksi voi joutua rajoitusten kohteeksi. Seuraamukset ovat toki oikeutettuja, kun taustalla on epärehellistä toimintaa, mutta epäonnistumisesta ei pitäisi joutua samanlaiseen asemaan. Kaikki yrittäjät eivät vain pysty kilpailemaan markkinoilla ja joutuvat tästä syystä tekemään konkurssin. Maksukyvyttömyyslainsäädäntöä tulisi muokata siten, että rehellinen yrittäjä voisi aloittaa uudelleen alusta. Tämä ei kuitenkaan saisi haitata tarpeettomasti velkojien etuja, koska se saattaisi vaikuttaa haluttomuuteen sijoittaa pieniin ja uusiin yrityksiin. (Vihreä kirja, 12.)

Euroopan unioni on viime aikoina antanut suosituksia, jotka keventäisivät pienten yritysten verotaakkaa. Kevyempi verotus ja yrittäjien tarpeisiin sovitettu sosiaaliturva tekisivät yrittäjyydestä houkuttelevampaa. Ihmiset saattaisivat olla innokkaampia

ottamaan yrittämisen riskin, kun sille vastapainona olisi mahdollisuus saavuttaa menestyminen ja siitä seuraava taloudellinen vauraus. (Vihreä kirja, 13.)

3.2 Yritystoiminta Satakunnassa

Porin seutukuntia ovat Harjavalta, Huittinen, Kokemäki, Luvia, Merikarvia, Nakkila, Noormarkku, Pomarkku, Pori ja Ulvila. Satakunnassa oli tarkasteluvuonna 14 024 yritystä. Nousua vuoteen 2007 oli 363 yritystä. Taantumasta huolimatta yritysten lukumäärä pysyi jokseenkin samana vuonna 2009, jolloin yritysten määrä jopa nousi 42 yrityksellä. Yritysten yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 2008 oli 14,2 miljardia euroa, joka oli nousua edellisvuoteen 430 miljoonaa euroa. Vuonna 2009 tapahtui odotettu notkahdus liikevaihdossa ja muutos vuoteen 2008 oli laskua 1,5 miljardia euroa. Työllisiä Satakunnassa oli tarkasteluvuonna 96 168 ja työttömyysaste 8,9 prosenttia. (Satamittari. Kuntatiedot.)

Taulukko 1. Yritystoiminnan tunnuslukuja Satakunnassa.

Lähde. Satamittari, Kuntatiedot.

	2007	2008	2009
Yritysten lukumäärä	13661	14024	14046
Yritysten yhteenlaskettu liikevaihto (1000 €)	13 726 865	14 156 981	12 601 765
Työllisten lukumäärä	96 365	96 168	91 785

4 YRITYKSET TALOUDEN SELKÄRANKA

Kansantalouden arvonlisä syntyy suurimmaksi osaksi yrityksissä. Arvonlisän syntymistä kuvaa toiminta, joka tuottaa rahallisesti enemmän arvoa kuin mitä se kuluttaa tuotteen tai palvelun aikaansaamiseksi. (Hyytinen & Rouvinen. 2005, 137). Yritykset ja yrittäjyys synnyttävät työpaikkoja ja ovat osana luomassa kasvua ja hyvinvointia. Sosiaalinen ja taloudellinen yhteenkuuluvuus voidaan myös liittää yrittäjyyteen.

Uuteen yritystoimintaan liittyvät aloitteet, joko uuden yrityksen perustaminen tai olemassa olevan yrityksen toiminnan suuntaaminen uudelleen (esimerkiksi sen jälkeen, kun yritys siirretään uudelle omistajalle), lisäävät tuottavuutta. Ne kasvattavat kilpailupaineita pakottamalla muut yritykset reagoimaan joko tehostamalla toimintaansa tai ryhtymällä innovoimaan. Lisääntynyt tehokkuus ja innovointi yrityksissä, kohdistui se sitten organisaatioon, prosesseihin, tuotteisiin, palveluihin tai markkinoihin, lisää koko talouden kilpailukykyä. (Vihreä kirja. 2003, 7-8.)

Eurobarometrin mukaan ”eurooppalaiset pitävät palkattuna työntekijänä toimimista itsenäistä ammatinharjoittamista parempana”. Eurooppalaiset eivät ole yhtä innostuneita yrittäjyydestä kuin esimerkiksi Yhdysvaltalaiset. Yhdysvalloissa 13 prosenttia kansalaisista on perustamassa uutta yritystä tai on jo ollut yritystoiminnassa mukana viimeisen kolmen vuoden aikana, kun vastaava luku Euroopassa on 4,5 prosenttia. Euroopan alueella yrittäjät ovat edelleen kokeneet byrokratian suurimpana esteenä yritystoiminnalle, jota ei vuosien saatossa ole pystytty korjaamaan. Pienten ja suurten yritysten yhdenmukainen sääntely, tuo pienille yrityksille kohtuuttoman paljon lisätyötä ja kustannuksia. Jotkut Euroopan jäsenvaltiot ovat pyrkineet tarjoamaan hallinnollisia palveluita ja vähentämään hallinnollista taakkaa pienyrittäjiltä. Hallinnollisista taakoista mainittakoon esimerkiksi verojärjestelmän monimutkaisuus. ”Kun marginaalituloveroprosentti nousee, yrittäjät laajentavat toimintaansa hitaammin, investoivat vähemmän ja palkkaavat vähemmän henkilökuntaa. Myös työn verotuksen taso voi vaikuttaa yrityksen päätöksiin työvoiman palkkaamisesta”. Perheyrittäjien erityinen huoli on verokohtelu sukupolvenvaihdoksissa. (Vihreä kirja. 2003, 6-18.)

4.1 Taloudellinen kannustavuus yrittäjyyteen Suomessa

Kanniaisen ja Karin mukaan lähivuosina pk-yrityksiä tarvitaan lisää ja suomalaisilla tulee olemaan näytön paikka yritysten perustamisen ja kasvun kohdalla. Yritystoiminta on avain asemassa työllisyyden ja taloudellisen kasvun kannalta. Suomessa pk-yrityksiä on suhteellisen vähän kansainvälisesti vertailtuna. Syynä tähän voi löytyä kansantaloudellisista rakenteista tai suomalaisten asenteista yrittäjyyttä kohtaan. (Kanniainen & Kari. 2005, 58.)

Suomalaiset ovat tottuneet omistamaan asuntoja, metsää, maata ja irtaimistoja. Pitäisi olla yhtä houkuttelevaa omistaa liiketoimintaa. (Mikkonen. 2011, 26.)

Kuten aikaisemmin mainittiin, ovat verojärjestelmän monimutkaisuus ja ankaruus yrittäjälle melkoinen hallinnollinen taakka. Rakenteet verojärjestelmässä, kuten tulo- ja yhtiöverotus sekä arvonlisäverotus vaikuttavat yritysten kehitykseen, kasvuun ja selviytymiseen. Euroopan komission onkin tunnustanut yritystoiminnan vero-ongelmat ja tarkoitus on kehittää verojärjestelmää yritysystävällisemmäksi. Esimerkiksi marginaalituloveroprosentin nousu merkitsee yritystoiminnassa yrittäjien toimien hiipumista kasvun, investointien ja henkilöstön palkkaamisen suhteen. Työn korkea verotus voi osaltaan myös vaikuttaa siihen, että työvoimaa palkataan vähemmän. Erityisesti perheyrittäjissä liiketoiminnan siirtojen kohtelu on liiketoiminnan jatkumisen kannalta huolestuttava epäkohta. Pahimmillaan verokohtelu voi johtaa yrityksen lopettamiseen tai toiminnan elinkelpoisuus ja kasvu voivat vahingoittaa verokohtelun seurauksena. (Vihreä kirja. 2003, 17–18.)

Julkisuudessa on viime aikoina paljon painotettu yritystoiminnan tärkeyttä uusien työpaikkojen luomisessa ja talouskasvun kasvattamisessa. Perheyrittäjien liitto näkee kannustavuuden siinä, että verotuksella voidaan kannustaa yrityksiä kasvuun, vakavaraisuuden parantamiseen sekä tutkimus ja kehittämistoimintaan. Liiton mukaan Martti Hetemäen vetämän veroryhmän esitys ei kannusta yrityksiä riskinottoon tai taseiden vahvistamiseen. Koska juuri taseiden vahvuus Suomessa, auttoi selviämään lamasta melko pienin vaurioin. Verotuksella ei saisi olla seuraamuksia, jotka kannustavat yrityksiä velkavetoisuuteen. (Talous Sanomat. 2010.)

Perheyritysten liitto pitää tärkeänä, että pääomia ohjataan työllistävään yritystoimintaan ja riskinottoa kannustetaan. Nykyisin pääomatuottoja passiivisesta omaisuudesta, kuten vuokra- ja korkotuottoja verotetaan usein kevyemmin kuin yritykseen tehtyä sijoitusta. Liiton mukaan pääomatulojen välille pitää saada yhdenvertaisuus verotuksessa. (Talous Sanomat. 2010.)

4.2 Satakunnan talous

Suomen talouden tila ennen vuotta 2008 oli erinomainen ja vuosina 2004–2007 bruttokansantuote kasvoi voimakkaasti noin neljä prosenttia vuosittain. Kyseisinä vuosina myös vienti kasvoi yhdeksän prosenttia ja investoinnit kuusi prosenttia. Julkinen talous oli vuosina 2004–2007 ylijäämäinen ja julkinen velka supistui noin 34 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2008. Finanssikriisin alettua vaikuttaa Suomen taloudessa syksyllä 2008, kääntyi kasvu ja kehitys radikaalisti päinvastaiseksi. Julkisen talouden tuntuva ylijäämä vuosina 2004–2007 muuttui 2,5 prosentin alijäämäksi vuonna 2009. Tästä johtuen julkista velkaa alkoi kerääntyä Suomen talouden taakaksi. (Freystätter & Mattila. 2011, 7-9.)

Vuoden 2010 Tilastokeskuksen tilastojen mukaan Satakunnan yritysten liikevaihto on lähtenyt nousuun ja huhti-kesäkuussa nousu oli 13,8 prosenttia vuoden takaiseen. Koko maassa liikevaihto voimistui toisella neljänneksellä 9,6 prosenttia. Satakunnassa teollisuuden ja palvelualojen piristymisen on vaikuttanut liikevaihdon kasvuun. Vuonna 2010 satakuntalaisten pk-yritysten suhdanneodotukset nousivat saldolukuun 22, kun se vielä vuonna 2009 oli 8. Satakunta kulkee muun maan perässä suhdanteissa, joka vaikuttaa osaltaan Satakunnan yrityselämän työllistämistarpeisiin ja sen hitaaseen lämpenemiseen. Satakunnan ELY-keskuksen ylijohtaja Markku Gardin on arvioinut taantumien muuttavan rakenteita ja toimintatapoja niin huomattavasti, ettei paluuta ole aikoihin ennen matalasuhdannetta. Gardinin mukaan myös sukupolvenvaihdokset tulevat olemaan suhteellisen haastavia juuri Satakunnan alueella, koska ikääntyviä yrittäjiä satakunnan alueella on enemmän suhteessa muuhun maahan. Sukupolvenvaihdosprosessi ei ole myöskään noussut mielenkiinnon kohteeksi niissä yrityksissä, joissa yrittäjän ikä lähenee eläkkeelle jäämistä. (Kuhna. 2010, 15.)

Satakunnan alueen hyviä puolia on saavutettavuus, joka perustuu satamien ja lentoyhteyksien läheisyyteen sekä maantiesaaavutettavuuteen. Teollisuuden ulkomaanyhteydet ovat melkein samaa luokkaa muun Suomen kanssa. Satakunnan vahvuuksiin voidaan lukea myös suhteellisen hyvä kehitys kasvavilla ja tuottavilla aloilla. Toisaalta Satakunta on erittäin riippuvainen Euroopan alueen kehityksestä, koska vienti Satakunnasta on keskittynyt lähinnä Euroalueelle. ”Satakunnan väestön muuta maata nopeampi ikääntyminen voi rasittaa alueen taloudellisia mahdollisuuksia.” (Vähäsantanen & Karppinen & Laamanen. 2007, 44–45.)

”Satakuntalaisten yritysten kasvuhakuisuus on jo toista kertaa peräkkäin reippaasti yli maan keskitason”, kirjoittaa Markku Kivinen Satakunnan Yrittäjät lehdessä. Kevään 2011 Pk-yritysbarometrin mukaan Satakunnassa 56 prosenttia pk-yrityksistä on voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan kasvuhakuisia, kun vastaava luku koko maan mittakaavassa on 52 prosenttia. Toisaalta Satakunnassa näkyvät vielä laman jäljiltä maksuvaikeudet, joita esiintyi 21 prosentilla vastaajista, kun koko maan maksuongelmat olivat 15 prosentissa. Rahoituksen tarpeet olivat suurimmaksi osaksi käyttöpääoman synnyttämiä ja kirjoittaja kommentoikin toivovansa ELY-keskuksen ja rahoituslaitoksen antavan aktiivisesti neuvoja ja tukea kasvun tukemiseksi, jotta kasvuhalukkuudesta saataisiin kaikki irti. (Kivinen. 2011, 4.)

5 KASVUYRITTÄJYYS

Kasvuyrittäjyys on yritystoimintaa, jonka tarkoituksena on kasvattaa toimintaa määrällisesti ja saavuttaa vaurautta. Kasvuhakuisen yrittäjän on löydettävä keino, jolla kasvua voidaan hakea. Tällaisia keinoja voivat olla ainutlaatuinen idea tai kilpailuedun luominen uusin keinoin. Kokemus ja epäonnistumiset saattavat olla eduksi ennen lopullista menestystä kasvussa. Kasvuyrityksen laajentaessa toimintaansa kansainvälisille markkinoille tulisi yrityksen tarkkaan miettiä toiminnan laajuutta ja ajoitusta. (Isotalo. 2011.)

Eduskuntavaalit ovat osaltaan kiihdyttäneet keskustelua yritysten kasvusta ja niiden työllistävästä vaikutuksesta. Kasvuyrittäjyys usein mielletään työpaikkojen lisääjänä, mutta kasvuyrittäjyyttä voidaan pitää samana kuin taloutemme uudistumis- ja mukautumiskyky globalisoituneessa maailmassa. Työllistävyys on seurausta yritysten kilpailukyvästä, ja siitä osataanko tuottaa uusia tai paremmilla tavoilla tuotteita ja palveluita sekä johtamistavoista. Kyky siirtää huippuosaamista käytäntöön olemassa olevaan yritykseen ja tällä tavoin parantaa tuottavuutta. Laukkasen mukaan 40 prosentilla uusista yrityksistä on jonkinasteista kasvuhaluutta. Työllistävyuden kannalta huonoa on se tosiasia, että kasvua haetaan pitkälti vain liikevaihdosta. Vaatimustasoa nostettaessa vain kaksi prosenttia vastaajista ennakoivat kasvavansa kolmessa vuodessa 20 hengen kokoon. Toimialoista teollisuus, yrityspalvelut ja kauppa olivat kasvuhakuisimpia muihin toimialoihin verrattuna. Demografisista tekijöistä ikä on merkittävä tekijä kasvuhaluuteen, nuoremmat olivat halukkaampia kasvuun kuin vanhemmat yrittäjät. Tämä on jollain tavalla aika helppo ymmärtää, koska kasvu vie aikaa ja rahaa. (Laukkanen. 2007, 17–26.)

Päätös kasvuyrittäjyyteen ei pelkästään riitä, yrityksen on saatava kasvulleen myös järkevä rahoitus. Rahoitusta tarvitaan yritystoiminnan kehittämiseen ja kasvattamiseen. Kallis rahoitus voi viedä kasvulta pohjan. Toisaalta pienillä yrityksillä suurempana ongelmana on rahoituksen saatavuus. Yleisimpänä ulkoisena rahoituslähteenä yrityksissä käytetään pankkilainaa. Lainarahoituksen saatavuuteen vaikuttavat yrityksen vakuudet lainalle sekä saatavat takaajat. Pankkisuhteilla ja omistusrakenteilla voidaan myös vaikuttaa lainan saatavuuteen. (Laukkanen. 2007, 327–336.)

5.1 Suomalaisten yritysten kasvuhakuisuus

Vaikka Suomessa on huipputason tutkimus- ja kehitysjärjestelmä, niin kasvuhakuisia ja menestyksellisesti tuotteistettuja yrityksiä syntyy hyvin vähän potentiaaliin nähden. (Hyrsky. 2006, 3). Suomalaisten yrittäjien riskinottohalukkuus on nihkeää ja osasy siihen miksi kasvuyrityksiä on vähän. Riskinottohalukkuuteen vaikuttavat yritystoiminnan odotettavissa olevien tuottojen ja riskien suhde. (Ukkola & Hintsanen & Kuivisto & Viitanen. 2009, 5-6.) Lehdissä on paljon kirjoitettu kevään 2011 aikana poliitikkojen pyrkimyksistä vaikuttaa Suomen yrityskannan ja kasvuyrittäjyyden nousuun. Vaaliteemoihin on kuulunut mm. Perussuomalaisten teema alentaa työnantajamaksuja. Keskusta, Kokoomus ja SDP puolestaan antaisivat yritysten vähentää verotuksessa tutkimuksesta ja kehityksestä aiheutuvia kuluja. Nähtäväksi jää miten uusi hallitus tulee parantamaan järjestelmää yritysystävällisemmäksi ja kasvuyrittäjyyttä kannustavammaksi.

5.2 Suomalaisten perheyritysten kasvuhakuisuus

Perheyritysten kasvututkimuksia ei ole vielä kovinkaan paljon toteutettu. Tutkimusten kompastuskiviä ovat olleet mm. määritelmien laatiminen kasvulle ja niiden mittaustavat. Suomalaisen perheyritys tutkimus tekijän (Heinonen. 2003) mukaan perheyritykset eivät juuri poikkea muulla tavoin omistetuista yrityksistä kasvuhakuisuudessa. Sen sijaan muut tekijät kuten ikä, toimiala ja koko vaikuttavat enemmän yrityksen kasvuhakuisuuteen. Vaikka perheyritysten ja muulla tavoin omistettujen yritysten välillä ei ole eroa kasvuhakuisuudessa, niin niiden omien luokkien sisällä voidaan havaita kasvuhakuisten yritysten profiilit. Perheyrityksissä näyttäisi omistusosuuden kasvu pienentävän kasvuhakuisuutta. Yrittäjän nuorempi ikä vaikutti kasvuhakuisuuteen ja mitä vanhempi yrittäjä, sitä vähemmän halukkuutta ottaa riskejä toiminnassa. Tutkimuksen mukaan perheyritykset reagoivat herkästi ympäristön muutoksiin ja olivat yhteistyöhakuisempia verrattaessa muulla tavoin omistettuihin

yrittäjiin. Yrityksen päätöksenteossa perheen vaikutus nähtiin tutkimuksessa erottavana tekijänä. Tutkimuksen ajankohtainen havainto oli se, että kasvuhakuiset perheyrittäjät etsivät liiketoimintamahdollisuuksia jatkuvasti, eikä ympäristön muutoksia pidetty uhkana, vaan mahdollisuutena. ”Perheyrittäjissä omistajuus saattaa toimia kasvuhakuisuutta tasapainottavana ja tarkkaavaisuutta lisäävänä tekijänä.” (Heinonen. 2003, 71–72.)

Kasvu hinnalla millä hyvänsä ei luo hyvinvointia. Kestävä kasvu edellyttää pitkäjänteistä toimintaa sekä sidosryhmien ja yhteiskunnan huomioimista. Hyvinvointiyhteiskunnan kannalta onkin tärkeää, että yrityksillä on omistajia, jotka sitoutuvat pitkäjänteisesti yrityksen kehittämiseen. Omistajavetoisissa perheyrittäjissä pikavoittojen sijaan päämääränä on jatkuvuus sukupolvelta toiselle. Niihin on sisäänrakennettu kestävän kehityksen malli. (Perheyrittäjien liitto. 2010.)

Taloustutkimus oli selvittänyt ensimmäistä kertaa miten Perheyrittäjien liiton jäsenten keskuudessa vuoden 2005 verouudistus on vaikuttanut pääomien kulkeutumiseen yritystoimintaan ja erityisesti kasvuun. Liikevaihdoltaan alle 50 miljoonan euron yritykset olivat halukkaita sijoittamaan pääomaa kasvuun. Liikevaihdoltaan suuremmissa (50–250 milj. €) yrityksissä kiinnostus sijoittaa kasvuun oli vastaavasti alhainen. Ne yritykset, jotka eivät olleet kiinnostuneita sijoittamaan kasvuun, halusivat mieluummin sijoittaa pääomiaan kiinteistöihin, pörssiosakkeisiin ja sijoitusrahastoihin. Tämänkaltaisen ajattelu juontaa juurensa pitkälti siitä, että edellä mainituista kohteista

saadun pääomatulon verotus on yhdenkertaista pääomatuloveroprosentilla verotettua, kun taas omasta yrityksestä saatavaa voittoa verotetaan ensin yrityksen maksamalla yhteisöverolla. Lisäksi osakas maksaa osingosta pääomaverotulon. Nykyinen rakenne ohjaa pääomia talouskasvun kannalta passiivisempiin sijoituskohteisiin, toteaa Perheyrittäjien liiton toimitusjohtaja Matti Vanhanen. (Perheyrittäjien liiton www-sivut.)

6 SUKUPOLVENVAIHDOS

Perheyriksen jatkuvuuden edellytys on sukupolvenvaihdos. Sukupolvenvaihdoksen lykkääminen on inhimillistä, koska käytännössä se tarkoittaa yrittäjä/omistajan kuolevaisuuden hyväksymistä. Sukupolvenvaihdoksen lykkääminen voi olla myös seurausta perinnönjaon jakamisesta tasapuolisesti tai jatkajan puuttumisesta. Jokainen yrityksen omistaja haluaa myös hyötyä elämäntyöstään. Luopuja haluaa siirron tapahtuvan seuraavalle sukupolvelle siten, ettei siitä syntyisi kohtuuttomia taloudellisia kustannuksia. (Heinonen, 2003, 141.)

Niin kuin aikaisemmin mainittiin, on tärkeitä koko kansantalouden ja työllisyyden kannalta, että perheyriykset jatkavat toimintaansa senkin jälkeen, kun omistaja/yrittäjä jäävät eläkkeelle. Sukupolvenvaihdos on haasteellinen prosessi, jonka tekniseen toteutukseen vaikuttavat muun muassa yrityksen taloudellinen tila, verotus ja keinot jolla sukupolvenvaihdos tullaan rahoittamaan. (Stenholm. 2003, 4.)

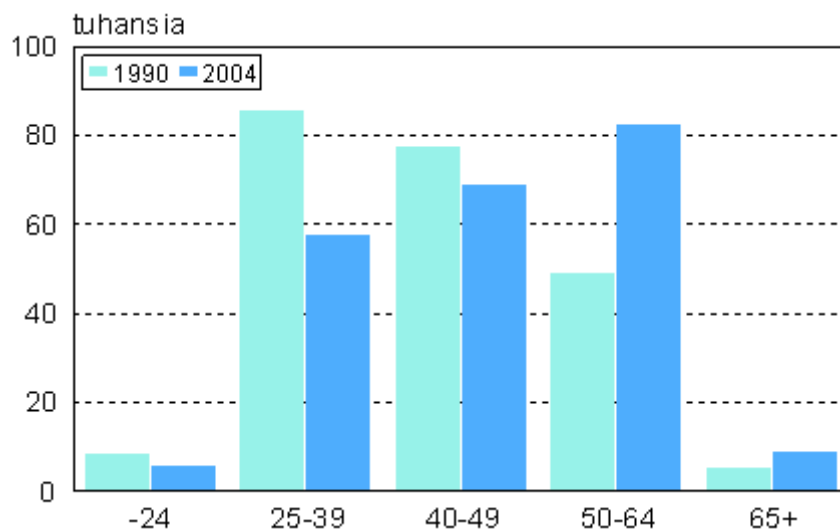
Juridisen puolen lisäksi sukupolvenvaihdokseen sisältyy tunnetta ja asennetta sekä sosiaalisia ja kulttuurisia paineita. Henkistä puolta voidaan pitää jopa vaikeammin hallittavana kuin oikeudellista osuutta. (Immonen & Lindgren. 2006, 5-15). Oikeudellisiin toimiin voidaan palkata ulkopuolinen asiantuntija, mutta henkilökohtaisiin näkemyksiin ja tunteuksiin ulkopuolisen neuvot voivat olla vain haitaksi tai ainakaan niitä ei pystytä hyödyntämään samalla tavalla kuin oikeudellisella puolella. Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu tulisi aloittaa hyvissä ajoin, jolloin kaikilla osapuolilla olisi aikaa tottua ja motivoitua vaihdokseen. Perheenjäsenten suhteiden toimivuus, luottamus ja avoin keskustelu auttavat onnistuneeseen sukupolvenvaihdokseen. (Stenholm. 2003, 4.)

6.1 Yrittäjien ikääntyminen

Työelämästä poistuvat ikäluokat ovat kokoluokaltaan suurempia kuin sinne tulevat. Tämä tarkoittaa myös sitä, että yrittäjiä poistuu enemmän kuin tulee uusia yrittäjiä tilalle. Suuriin ikäluokkiin kuuluvat yrittäjät vielä vuonna 2004 jatkoivat toimintaansa,

mutta pienemmistä nuorten ikäluokista ryhtyi yrittäjäksi aikaisempaa vähemmän. Tästä seurauksena se, että 50 vuotta täyttäneiden yrittäjien osuus kasvoi ja alle 40-vuotiaiden yrittäjien osuus pieneni. (Tilastokeskuksen kymmenvuosikatsaus 2005.)

Varsinkin Suomen kunnat ovat huolissaan yrittäjien eläkkeelle jäämisen seuraamuksista kuntien yritysraakenteeseen, verotuloihin ja palvelujen saatavuuteen sekä työllisyyteen. Pienemmissä kunnissa yrittäjän eläkkeelle siirtyminen voi tarkoittaa jonkun yksittäisen palvelun kokonaan häviämistä. (Yrittäjät.fi www-sivut. 2010.)

Kuvio 3. Yrittäjien lukumäärä ikäryhmittäin vuosina 1990 ja 2004 (ilman maataloutta)

Lähde. Tilastokeskus. Kymmenvuotiskatsaus 2005.

6.2 Sukupolvenvaihdoksen haasteet

Kaksi suurinta haastetta sukupolvenvaihdoksissa ovat kyvykkäiden ja sitoutuneiden jatkajien löytäminen sekä verotuksesta johtuvat taloudelliset rasitteet. (Koiranen. 2000, 19). Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu tulisi aloittaa hyvissä ajoin ennen varsinaisen vaihdoksen toteuttamista. Vaihdoksen menettelytapojen valinta vaikuttaa myös ajallisesti ja esimerkiksi erilaisten huojennuksien hyödyntäminen vaatii määräaikojen täyttymistä. Yritykseen monet sidosryhmät on myös saatava vakuutettua jatkajan pätevyydestä ja vastuunkannosta. (Immonen & Lindgren. 2009, 1-7). Monissa Euroopan maissa sukupolvenvaihdoksen verokohtelu on kevyempää kuin Suomessa, esimerkiksi

Ruotsissa ei ole perintöverotusta ollenkaan. Suomessa yrityksen, luopujan ja jatkajan maksuvalmius ovat koetuksella verojen vuoksi. (Koiranen. 2000, 19–20).

Sukupolvenvaihdosta suunnitteleville perheille tulee eteen verorasitusten selvittäminen. Sukupolvenvaihdos suunnittelussa on hyvä ottaa huomioon luopujalle, jatkajalle ja yritykselle koituvat veroseuraamukset. Verorasitus tulee jatkajan maksettavaksi vastikkeettomassa luovutuksessa ja luopujan maksettavaksi vastikkeellisessa luovutuksessa. Näiden lisäksi sukupolvenvaihdos voi vaikuttaa yhtiömuotoisen yrityksen verotukseen. Verovaikutukset eroavat henkilöyhtiöissä ja osakeyhtiöissä. Ero johtuu siitä, että osakeyhtiötä käsitellään tuloverotuksessa erillisenä verovelvollisena ja henkilöyhtiötä verotetaan yhtiömiesten tulona. (Immonen & Lindgren. 2006, 16–20.)

Jatkajan haasteena on ottaa vetovastuu yrityksen toiminnassa. Toiminnan johtaminen ja siihen kasvaminen vie useimmiten paljon aikaa ja liian nopea vastuun ottaminen voi olla kohtalokasta. Perheyrytyksissä jatkaja ehdokas voi jo opiskeluvaiheessa perehtyä yritystoimintaan, johtamiseen ja yrityksen toimialaan. Tämän lisäksi jatkaja voi työskennellä yrityksessä ja kartuttaa tarvittavia taitoja työssä oppimalla. Sitoutuminen yritykseen voi tapahtua ajan kanssa ja jatkaja ikään kuin kasvaa osaksi yritystä ja omistajuutta. (Immonen & Lindgren. 2009, 2-7).

Sukupolvenvaihdos merkitsee yrityksestä luopujalle suurta muutosta jokapäiväisessä elämässä. Yritys on osa luopujan identiteettiä, sosiaalista verkostoa ja arvoasemaa niin perheen sisällä kuin ulkomaailmassakin. Luopuminen voi toisaalta olla huojennus yrittäjälle, kun esimerkiksi terveydentila tai uuden tekniikan opettelu tulevat ylitsepääsemättömiksi. Luopujan ollessa vastahakoinen delegoimaan päätäntävaltaa jatkajalle, tulee vastaan tilanne, jossa sukupolvenvaihdosprosessi siirtyy ajallisesti pitkäksi. Pitkittyneet prosessit taas vaikuttavat jatkajan mielenkiintoon jäädä yritykseen jatkajaksi. Pahimmassa tapauksessa jatkajan kiinnostus häviää kokonaan tai hän ei enää ole kykenevä yrityksen johtoon. Jatkajan mahdollisuus saada ottaa vastuuta ja tehdä päätöksiä jo riittävän ajoissa ennen varsinaista vaihdosta on kaikkien osapuolten parhaaksi. Jatkajalle olisi hyvä antaa mahdollisuus päätösten tekemiseen ja omien näkemysten kokeiluun vielä siinä vaiheessa, kun luopuja on antamassa tukensa. Prosessissa jatkajan ja luopujan roolit joka tapauksessa muuttuvat. Luopujan rooli

vähenee ja jatkajan rooli ottaa enemmän vastuuta. Erilaiset roolit yrityksessä vaikuttavat jo paljon ennen varsinaisen sukupolvenvaihdoksen suunnittelua. Luopujan ollessa yritystoiminnan alkuvaiheessa hän keskittyy yrityksen toimintaan ja siihen liittyvien vastuiden kantamiseen, kun taas jatkajalle ei ole vielä varsinaista roolia yrityksessä. Jossain vaiheessa jatkaja tulee mukaan yrityksen toimintaan esimerkiksi kesätöiden tai osa-aikatöiden muodossa. Luopujan rooli muuttuu tässä vaiheessa hallitsijaksi, jolloin jatkaja toimii hänen alaisuudessaan. Jatkajan rooli on tällöin rajallinen, mutta hän oppii jonkin osan yrityksen toiminnasta. Jatkaja voi olla osana myös yrityksen johtoryhmää, jolloin hän tutustuu yrityksen johtamiseen ja omistamiseen. Ennen sukupolvenvaihdosta luopujan on sisäistettävä jatkajan välttämättömyys yritystoiminnan jatkumiselle. Tässä vaiheessa luopujan halukkuus antaa vastuuta ja tukea jatkajalle on olennaista. Jatkajan onnistuttua jäämään yrityksen päätöksentekijäksi, voi luopuja toimia tarvittaessa konsulttina ja antaa tukeaan, kokemuksiaan ja osaamistaan jatkajalle. (Stenholm. 2003, 33–35.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen merkittävimmän osan, eli empiirisen aineiston kerääminen aloitettiin vuoden 2010 huhtikuun alussa ja jatkettiin toukokuun 15. päivään. Haastattelut tehtiin pääosin henkilökohtaisina puhelinhaastatteluina 115 perheyriksen toimitusjohtajalle ja neljälle toimitusjohtajalle haastattelu sovittiin henkilökohtaisena tapaamisena. Tutkimuksen kysymykset löytyvät työn liitteistä (Liite 1). Suurimpana haasteena oli saada riittävä vastausprosentti haastavimpien tunnuslukujen osalta. Haastavimpia tunnuslukuja tutkimuksessa olivat verokertymät, yrityksen tunnusluvusta ROCE ja added value sekä ostot Satakunnan alueella. Vastausprosenttia pyrittiin saamaan mahdollisimman hyväksi tiedottamalla tutkimuksesta etukäteen. Itse tutkimuksesta ja siihen liittyvistä kysymyksistä informoitiin valittuja perheyriksii kirjeellä, joka lähetettiin postitse pari viikkoa ennen varsinaisten puhelinyhteydenottojen aloittamista. (Liite 2). Ensimmäisen puhelinkontaktin yhteydessä sovittiin haastateltavalle parhaiten sopiva aika tutkimushaastattelulle. Pyrkimyksenä oli antaa haastateltaville mahdollisuus kerätä tunnuslukuja hankalimmistakin osioista, joiden selvittämiseen joutui panostamaan ajallisesti.

7.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmäksi valittiin kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Valitulla tilastollisella tutkimusmenetelmällä pyrittiin selvittämään tutkimusongelman kohteiden lukumääriä ja prosentiosuuksia. Kvantitatiivinen tutkimus edellyttää riittävän suurta otosta, joka tässä tutkimuksessa oli alun perin 115 yritystä. Tutkimustuloksia kuvataan numeeristen suureiden myötä ja visuaaliset taulukot ja kuviot tukevat tulosten ymmärtämistä. Hyvin usein myös kvantitatiiviseen tutkimukseen kuuluu asioiden riippuvuussuhteiden ja tutkittavan ilmiön muutoksien selvittäminen. Aineiston keruumenetelmänä on usein käytetty strukturoituja eli valmiiden vastausvaihtoehtojen kysymyksiä, jota käytettiin osaksi myös tämän tutkimuksen lomakkeessa. Kvantitatiivisen tutkimuksen hyvä puoli on se, että sillä pystytään selvittämään olemassa oleva tilanne ja vertaamaan niitä toisiin tietokantoihin. Toisaalta menetelmän heikkoutena nähdään asioiden syiden selviämättömyys.

Tässä tutkimuksessa tietojenkeruumenetelmänä käytettiin henkilökohtaisia puhelinhaastatteluja sekä kirjoituspöytä tutkimusta eli valmiiden rekistereiden hyödyntämistä. Puhelinhaastatteluiden valinnalla haluttiin vaikuttaa mahdollisimman korkeaan vastausprosenttiin. Valintaan vaikutti myös tutkimuksen luonne, joka edellytti hienovaraisuutta ja luottamuksellisuutta. Vaikka Heikkilä (2008, 20) mainitsee puhelinhaastattelijan vaikutuksen olevan pieni, niin väittäisin henkilöllä olevan merkittävä vaikutus, haluaako vastaanottaja antaa haastattelun ja miten saadaan käännettyä negatiivisesti suhtautuva haastateltava näkemään tutkimuksen hyödyllisyys. Neljälle yrittäjälle haastattelu toteutettiin henkilökohtaisena haastatteluna tietojenkeruun aluksi. Tällä toimenpiteellä haluttiin nähdä yrittäjä/omistajien näkemyksiä kysymysten luoteesta ja verrata saatuja vastauksia vastaaviin puhelinhaastatteluihin tehtyihin haastatteluihin. Puhelinhaastattelujen vastaukset kerättiin aluksi valmiille vastauslomakkeille, jotta tiedot olisivat muodossa, jota ei voisi vahingossa muuttaa ja tiedon tarkistaminen onnistuisi jälkikäteen vaivattomasti.

7.2 Haastateltavien valinta

Satakunnan Perheyritysverkoston työryhmä oli valinnut harkinnan varaisen otoksen eli näytteen, joka käsitti 115 Satakuntalaista perheyritystä. Otoksen perheyritysten yksityiskohtaisista valintaperusteista ei informoitu itse tutkimuksen tekijää. Otoksen kriteereinä on kuitenkin käytetty neliportaista perheyrityksen määritelmää, jotka ovat: 1) äänivaltaenemmistö perheen jäsenellä 2) äänivaltaenemmistö voi olla välillistä tai välitöntä 3) vähintään yksi saman perheen jäsen tai suvun jäsen tai hänen laillinen edustajansa on mukana yrityksen johdossa tai hallinnossa ja 4) sukupolvenvaihdos tehty, tekeillä tai harkinnassa. Haastatteluiden edetessä saatiin selville 15 yrityksen kuulumattomuudesta perheyrityksen määritelmän kriteereihin, joten lopulliseksi otannaksi jäi 100 yritystä. Kuulumattomat yritykset perustelivat kuulumattomuuttaan mm. seuraavasti:

- Yrityksen omistajuus oli pirstoutunut ulkopuolisille sijoittajille, ei enää ylintä päätösvaltaa perheellä.

- Kahden tasavertaisen henkilön osakeyhtiö.
- Ei ole ollut sukupolvenvaihdosta. Isä aikoinaan omistanut yrityksen, mutta yritys mennyt konkurssiin, jonka jälkeen poika kahden muun osakkaan kanssa perustanut uuden tämän hetkisen yrityksen.
- Yritys harjoittaa toimintaa Pirkanmaalla eikä Satakunnassa.

7.3 Tietojen keruu

Kohdeyritysten toimialaa, liikevaihtoa ja henkilöstömäärää koskevissa osioissa on käytetty Fonecta Finderin antamia taloustietoja. Yritysten toimialoja koskevat luvut saatiin 100 yritykseltä, liikevaihtoa koskevat luvut 90:lta ja henkilöstön määrää koskevat luvut 88 yritykseltä. Edellä mainitut luvut olivat tiedossa jo ennen varsinaisia haastatteluja, jolloin voitiin varmistua vastanneiden osalta lukujen oikeellisuudesta ja näin ollen olettaa muidenkin yritysten tunnuslukujen olevan ajantasaiset. Perheyrittäjyyttä koskevia tuloksia vertailtiin vastaaviin samalla toiminta-alueella yleisesti toimiviin yrityksiin. Näitä tietoja kerättiin Tilastokeskuksen, Satamittarin ja Perheyrittäjien liiton barometreistä. Vertailu materiaalina käytettiin myös Pohjanmaan maakunnassa toteutettua tutkimusta. Syy vertailla juuri Pohjanmaan maakunnan tutkimusta oli yksinkertaisesti se, että paikallisesti perheyrittäjyystutkimuksia on toteutettu todella vähän ja tämä kyseinen teos on melko tuore, vuonna 2009 valmistunut, joten sen tiedot olivat tarpeeksi lähellä tämän tutkimuksen tarkastelu vuotta.

7.4 Aineiston analysointi

Aineiston analysointi aloitettiin aineiston järjestämisellä Exceliä hyväksi käyttäen havaintomatriisiksi. Havaintomatriisi on taulukko, jossa vaakarivit kuvastavat tilastoyksiköitä ja pystysarakkeet muuttujia. Aineisto koodattiin muuttujaluokituksen mukaisesti. Koodaamisella tässä tarkoitetaan arvon määrittelyä jokaiselle muuttujalle tutkittavassa havaintoyksikössä eli tutkimuskohteessa. Lomakkeessa jokaista vastausta varten määritellään yksilökohtainen muuttuja. Saatuja tuloksia kuvattiin tekstin lisäksi taulukoin ja kuvioin, jotka helpottavat tekstin luettavuutta ja ymmärrettävyyttä.

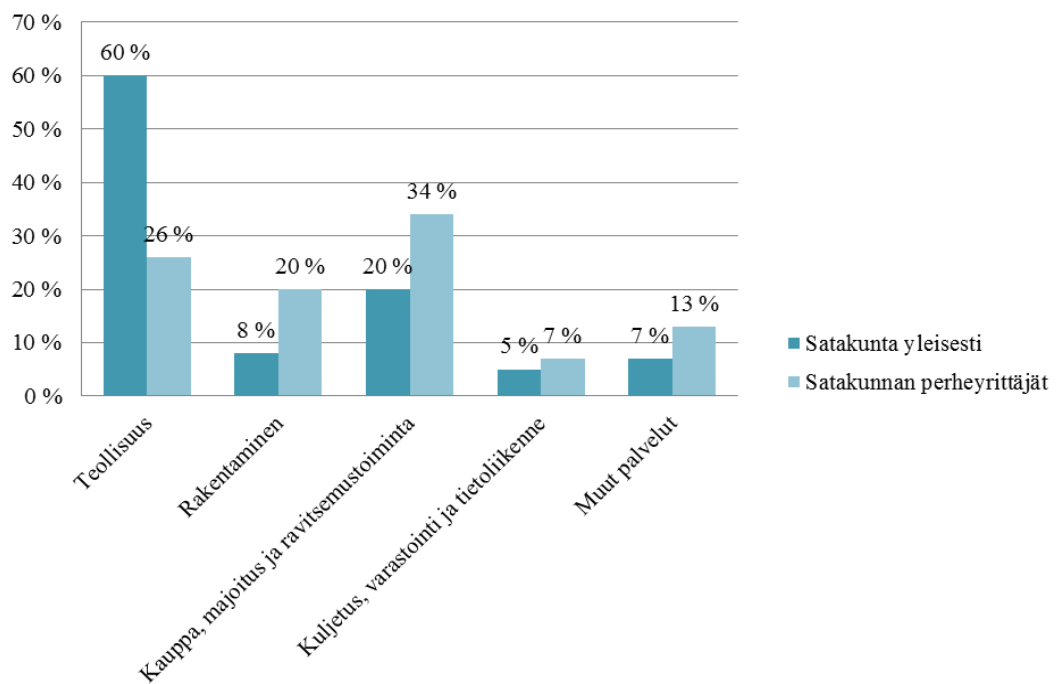
Tutkimuksessa käytettiin analysointitapaa, joka pyrkii selittämään ja kertomaan faktatietoja perheyriyksen vaikuttavuudesta ja profiilista Satakunnan alueella. Aineisto tarkistettiin Satakunnan ammattikorkeakoulun tutkimuskoordinaattorin toimesta, jolloin saatiin varmuutta tutkimuksen paikkansa pitävyyteen. Tutkimustuloksista tehtiin yhden sivun kokoinen kuvio, joka kuvastaa miten raha kulkeutuu sadalta satakuntalaiselta perheyriykseltä yhteiskunnalle.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksen tässä luvussa käsitellään tutkimuksen alkuvaiheessa määritellyjä tutkimuskysymyksiä. Tutkimusraportti sisältää sekä tekstiä että taulukoita ja kuvioita. Tutkimustulosten oleellimmat osiot selviävät taulukoista ja kuvioista pelkällä silmäyksellä ja teksti auttaa yksityiskohtaisempaan tulkintaan.

8.1 Toimialajakauma Satakunnassa

Satakunnassa (Satamittari. 2010) suurin toimiala on teollisuus (60 %), toisena tulee kauppa, majoitus ja ravitsemusala (20 %) ja kolmantena rakentaminen (8 %). Satakunnan perheyrittäjien otannan 100 yrityksen suurimmat toimialat ovat kauppa, majoitus ja ravitsemustoiminta (34 %), teollisuus (26 %) ja rakentaminen (20 %). Perheyrittäjien toimialajakaumassa on tämän mukaan nähtävissä eroa yleiseen satakuntalaiseen toimialajakaumaan. Ero on selkein teollisuuden ja rakentamisen kohdalla. Satakuntalaisista perheyrittäjistä yli puolet sijoittuu kaupan ja rakentamisen toimialoille.

Kuvio 4. Toimialajakauma Satakunnassa yleisesti ja Perheyrittäjien otanta

8.2 Satakuntalaisesta perheyrittämisestä

Suurin osa (70 %) perheyrittäjistä on perustettu ennen vuotta 1980. Tutkimukseen vastanneista (40) yrityksistä 18 oli perustettu vuosina 1950–1980, 10 ennen vuotta 1950 ja 12 vuoden 1980 jälkeen. Toimintaiältään vanhin yritys on perustettu jo 1890-luvulla. Perheyrittäjien perustamisvuoden mediaani on 1965.

Vastanneista yrityksistä 31:llä oli takanaan sukupolvenvaihdos. Yrityksistä 24 oli läpikäynyt sukupolvenvaihdoksen yhden kerran, viisi yritystä kaksi kertaa, yksi yritys kolme kertaa ja yksi yritys neljä kertaa. Kaikki tutkimukseen osallistuneet vastasivat kysymykseen yrityksen tulevaisuudennäkymistä sukupolvenvaihdokseen. Vaihdoista ei ollut tulossa 23 yritykselle, kymmenelle yritykselle oli sukupolvenvaihdos tulossa seuraavan viiden vuoden aikana, kuudelle yritykselle sukupolvenvaihdos oli tulossa seuraavan kymmenen vuoden aikana ja yhdellä yrityksellä ei ollut vielä tietoa tulevista sukupolvenvaihdoksista. Sukupolvenvaihdos oli siis tulossa 40 prosentille vastanneista yrityksistä, kun vastaavasti koko Suomessa seuraavan viiden vuoden aikana sukupolvenvaihdos oli tulossa 23 prosentille.

Valtaosassa yrityksistä (37/40) perheen omistusosuus on 100 prosenttinen. Kolmella yrityksellä omistusosuus oli kahden kolmasosan luokkaa. Samassa suhteessa on myös perheiden määräysvalta yrityksissä. Vastanneiden osalta voidaan päätellä, että Satakuntalaiset perheyrittäjät ovat lähes sataprosenttisesti perheiden omistuksen ja määräysvallan alaisia.

Koko otannasta (100) katsottuna 96 yrityksellä yritysmuotona on osakeyhtiö. Kolmella perheyrittäjällä on yritysmuotona kommandiittiyhtiö ja yhdellä avoin yhtiö. Haastatteluiden yhteydessä kävi ilmi, että toimintaiältään vanhemmat yritykset olivat historiansa aikana vaihtaneet toimintamuotoaan. Joillakin vanhemmilla yrityksillä myös nimi oli muuttanut muotoaan tai vaihtunut kokonaan.

8.3 Yritysten liikevaihto vuonna 2008

Taulukko 2. Satakunnan perheyriyten ja kaikkien yritysten liikevaihdon vertailu

	Perheyriytsotannan liikevaihto M€	Vastanneiden perheyriyten liikevaihto M€	Satakunnan kaikkien yritysten liikevaihto M€
Yhteensä	1 195	635	14 156
Keskiarvo	13	16	1
Minimi	0,4	0,4	
Maksimi	150	150	
Mediaani	5	4	
Yrityksiä	90	40	14 045

Yritysten liikevaihtoa koskevassa tarkastelussa on otettu huomioon otannan 90 yritystä, joiden liikevaihtoa koskevat tiedot on haettu Fonecta Finderin tietokannoista. Tutkimukseen vastanneiden perheyriyten (40) liikevaihdon keskiarvo vuonna 2008 oli 16 miljoonaa euroa. Kokonaisotoksesta 90 perheyriyksen liikevaihdon keskiarvo oli 13 miljoonaa euroa. Kaikkien satakuntalaisten yritysten liikevaihdon keskiarvo oli noin yhden miljoonan luokkaa. Satakuntalaisten perheyriyten liikevaihto on noin 10 % kaikkien satakuntalaisten yritysten liikevaihdosta. Tämä on huomattava osuus verrattuna siihen, että perheyriyksiä on määrältään alle prosentti.

Taulukko 3. Perheyriyten liikevaihto

Yrityksen liikevaihto	Määritelmä	Yritys kpl	%
alle 2.000.000 €	Mikro	25	28 %
2.000.001-10.000.000 €	Pieni	34	38 %
10.000.001-50.000.000 €	Keskisuuri	25	28 %
yli 50.000.000 €	Suuri	6	6 %
Yrityksiä yhteensä		90	100 %

Satakuntalaisista perheyriyksistä mikroyriyksiä eli alle 2 M€ liikevaihdon tehneitä oli 25 kappaletta (28 %). Vastaavasti suuria yli 50 M€ liikevaihdon tehneitä oli kuusi kappaletta. Satakunnassa voidaan sanoa olevan noin kaksi kolmasosaa pieniä ja

keskisuuria perheyrittä. Suomessa pk-yrityksiä on 99,8 % kaikista yrityksistä. (Tilastokeskus, 6.)

8.4 Perheyrittysten henkilöstömäärä

Taulukko 4. Perheyrittysten henkilöstömäärä

Työntekijöiden lukumäärä	Yritykset	%	keskiarvo	mediaani
0-4 tt	1	1 %	1	1
5-9 tt	13	15 %	7	6
10-49 tt	48	55 %	24	23
50- 249 tt	21	24 %	97	75
250- tt	5	6 %	603	500
Yrityksiä yhteensä	88	100 %		

Otannan 88 yritykseltä saatiin selvitettyä henkilöstömäärä tarkasteluvuotena 2008. Tutkituista yrityksistä yli puolet työllisti 10-49 työntekijää. Tämä poikkeaa huomattavasti esimerkiksi Pohjanmaan maakunnan perheyrittästä (Melin 2009, 35), missä perheyrittiset työllistivät 60 prosenttisesti 0-4 työntekijää. Satakuntalaisten perheyrittysten viisi suurinta työllistivät 270, 421, 500, 695 ja 1129 henkilöä. Kaikkien tarkastelun kohteina olleiden yritysten henkilöstömäärän keskiarvo oli 71 henkilöä ja mediaani 29 henkilöä. Vertailuaineistoa ei löytynyt tarkasteluvuodesta 2008. Vuonna 2007 Satakunnan alueella toimi 13 672 yritystä, ja työllisten osuus samana vuonna 96 363, joten työllisten osuus per yritys oli seitsemän henkilöä. Satakunnan perheyrittiset työllistävät siis huomattavasti enemmän kuin satakuntalaiset yritykset keskimäärin.

Korrelaationkerroin onko muuttujilla riippuvuus tekijöitä toisistaan. Riippuvuus on täydellinen, kun kerroin on + 1 tai -1. Kun kerroin on + 1, niin toisen muuttujan arvon kasvaessa myös toisen muuttujan arvot kasvavat. Kun kerroin on -1, niin toisen muuttujan arvojen kasvaessa toisen muuttujan arvot pienenevät. Korrelaationkerroin 0, kun riippuvuutta ei esiinny eli muuttujan arvot vaihtelevat täysin toisistaan riippumatta. Satakuntalaisten perheyrittysten liikevaihdon ja henkilöstömäärän välillä ei näytä olevan

riippuvuutta. Pearsonin korrelaatiokertoimella laskettuna korrelaatiokertoimeksi saadaan 0,18.

Taulukko 5. Vastanneiden yritysten henkilöstömäärän ja henkilöstösuunnitelmien vertailu

Henkilöstö luokat	vähennetään	pysyy ennallaan	lisätään
0-4 tt		1	1
5-9 tt	1	5	2
10-49 tt	1	9	5
50- 249 tt	2	11	
250 - tt		1	2

Vastanneista yrityksistä 27 aikoi pitää henkilöstömäärän ennallaan, 10 yritystä aikoi lisätä henkilöstöä ja kolme yritystä aikoi vähentää henkilöstöä. Satakuntalaisten perheyriyten henkilöstösuunnitelmista (2010–2011) voidaan todeta, että taantumankin aikana yritykset panostavat suunnitelmallisesti henkilöstön ja sitä kautta yritysten osaamisen kasvuun.

8.5 Perheyriyten taloudellisia tunnuslukuja

Liikevoittoprosentti kertoo, kuinka monta senttiä jokaisesta liikevaihto eurosta on jäljellä, kun muuttuvat ja kiinteät kulut sekä poistot ja arvomuutokset on vähennetty pois. Liikevoittoprosentille annetaan seuraavat ohjeelliset arvot (Asiakastieto.fi www-sivut):

- Yli 10 % Hyvä
- 5-10 % Tyydyttävä
- Alle 5 % Heikko

Tähän kysymykseen vastasi 37 yritystä, joista 16 sijoittui luokkaan tyydyttävä, 12 luokkaan hyvä ja 9 luokkaan heikko. Kolmasosa vastanneista perheyriyksistä sijoittui siis parhaaseen luokkaan. Liikevoittoprosentti liikkui kokonaisuudessaan -0,5 % ja 24,7 % välillä. Laskennallinen keskiarvo oli 8,5 %, joka toisaalta kertoo satakuntalaisten

perheyritysten keskimääräisen liikevoittoprosentin olevan tyydyttävä. On kuitenkin huomattava, että perheyritysten tarkoituksena ei ole välttämättä tuottaa liikevoittoa vaan kerryttää omaisuutta.

Taulukko 6. Perheyritysten omavaraisuusaste

Omavaraisuusasteen määrä	Yritysten lukumäärä
0-10 %	4
11-30 %	4
31-50 %	10
51-75 %	13
76-100 %	5

Omavaraisuusastetta on kuvattu samalla luokituksella kuin perheyritysbarometrissa (Perheyritysbarometri 2009, 11). Kysymykseen vastasi 36 yritystä. Näiden yritysten mediaani oli 50,7 % ja keskiarvo 50 %. Ohjearvojen mukaan omavaraisuusasteen ollessa yli 40 %, sitä voidaan pitää hyvänä, 20–40 % on tyydyttävä ja alle 20 % on heikko. (Asiakastieto.fi). Satakuntalaisista perheyrityksistä hyvä omavaraisuusaste oli 27 yrityksessä (75 % vastanneista). Kahdeksassa yrityksessä omavaraisuusaste oli heikko. Satakuntalaisten yritysten omavaraisuusasteen voidaan sanoa olevan enimmäkseen hyvällä tasolla.

ROCE eli sijoitetun pääoman tuotto voidaan laskea useammilla tavoilla. Tässä tutkimuksessa ROCE lasketaan seuraavasti:

$$(\text{nettotulos} + \text{korkokulut}) / (\text{korollinen vieras pääoma} + \text{oma pääoma}) \times 100$$

Tähän kysymykseen vastasi 24 yritystä. Vastanneiden yritysten ROCE:n mediaani oli 15,9 prosenttia. ROCE vaihteli 2 % ja 92 % välillä.

Jalostusarvo (Added value) ilmoittaa yrityksen aikaansaaman arvonlisäyksen. Jalostusarvoa voidaan pitää hyvin toimialakohtaisena tunnuslukuna. Tässä tutkimuksessa jalostusarvo lasketaan seuraavasti:

(liikevaihto – (ostot + ulkopuoliset palvelut)) / oman yrityksen kokonaispalkkakulut

Tähän kysymykseen saatiin vastaus vain 15 yritykseltä. Vastanneiden yritysten jalostusarvon mediaani oli 2,3 %. Jalostusarvo vaihteli 1,4 % ja 10 % välillä.

8.6 Perheyritysten viennin osuus liikevaihdosta

Kaikista vastaajista vain 20 (50 %) perheyrityksellä oli vientiä. Eniten vientiä oli teollisuuden toimialan yrityksillä (10). Kaupan toimialalta viidellä yrityksellä oli vientiä. Kaikkien vastaajien keskiarvo viennille oli 9,2 M€ ja mediaani 0,4 M€. Vastanneiden perheyritysten yhteenlaskettu vienti euroissa oli 183 M€.

8.7 Perheyritysten investointisuunnitelmat 2010–2011

Taulukko 7. Perheyritysten investointisuunnitelmat vuosina 2010–2011

Investointi suunnitelma	Yritysten lukumäärä
Vähemmän kuin ennen	12
Pysyy ennallaan	13
Enemmän kuin ennen	7
Vastanneet yritykset	32

Vastanneet yritykset (32) tulevat investoimaan kaudella 2010–2011 kukin keskimäärin 761.000 euroa. Investoinnit olivat välillä 1000 euroa ja 6 miljoonaa euroa. Yrityksistä seitsemän aikoi investoida vuosina 2010–2011 enemmän kuin ennen. Merkittävää yhteyttä ei näyttänyt olevan investointien suuruudella vuonna 2008 ja investointisuunnitelmissa vuosille 2010–2011. Satakuntalaisten perheyritysten investointisuunnitelmista voidaan todeta, että perheyritykset tulevat sijoittamaan suhteessa enemmän panoksia henkilöstön lisäämiseen kuin investointeihin.

8.8 Perheyrittysten ostot kotimaassa

Kysymykseen ostojen prosentuaalisesta määrästä kotimaassa vastasi 33 yritystä. Näiden yritysten kotimaan ostojen osuus on noin 75 %. Euromääräisesti keskiarvo ostoille oli noin 5,3 M€ ja mediaani 1,5 M€, johon vastasi 20 yritystä. Tuloksiin voi tosin vaikuttaa välikäsien sijainti kotimaassa, vaikka tuotantohyödykkeet tulisivatkin ulkomailta. Tutkimuksessa oli myös tarkoitus selvittää yritysten ostoja Satakunnasta, mutta haastatellut kertoivat tämän selvittämisen olevan heille liian työlästä ja osin jopa mahdotonta.

8.9 Verokertymät ja palkat

Taulukko 8. Perheyrittysten verokertymät

	ALV	Kiinteistövero	Tulovero
Yhteensä	42,9 M€	1,2 M€	7,3M€
Mediaani	410.000 €	4.100 €	140.800 €
Keskiarvo	1.650.500 €	60.400 €	306.000 €
Vastanneet yritykset	26	20	24

Yritysten verokertymiä saatiin kerättyä vain runsaalta 20 yritykseltä. Jos vastanneet edustaisivat keskimäärin koko otosta eli 100 yritystä, voitaisiin todeta satakuntalaisten perheyrittysten yhteenlasketun alv-kertymän olevan noin 165 M€, kiinteistöverokertymän 6 M€ ja tuloverokertymän 31 M€. Samoin voitaisiin todeta satakuntalaisten perheyrittysten verokertymien olevan yhteensä 200 miljoonan euron luokkaa.

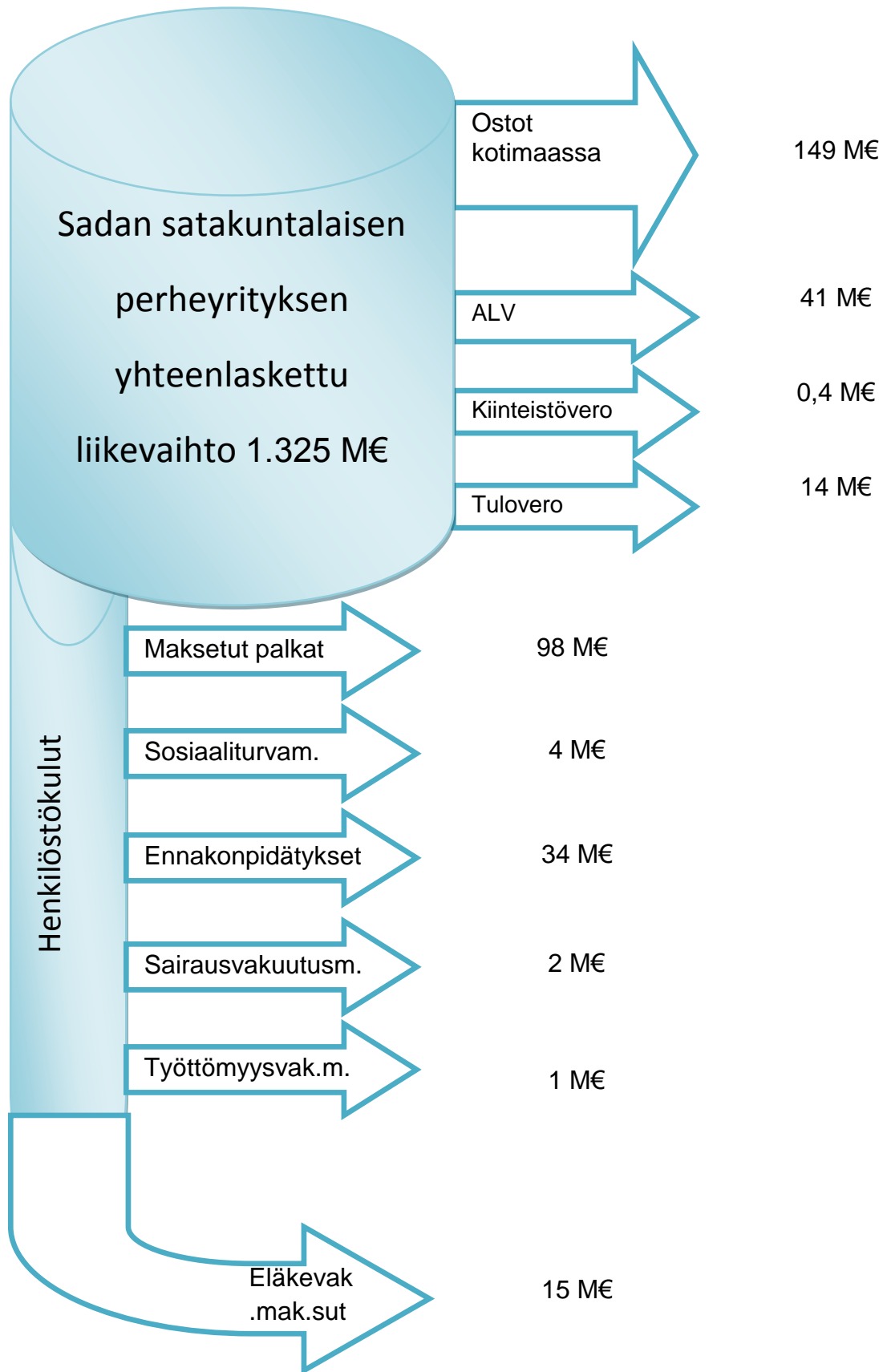
Taulukko 9. Perheyriyten maksamat palkat ja niihin liittyvät veroluonteiset maksut

	Palkat	Sos.t.m.	Ennak.	Sair.vak.	Tyött.	Tyel
Yhteensä	84,0 M€	3,2 M€	13,5 M€	1,0 M€	0,8 M€	13,7 M€
Mediaani	980.000	38.850	336.000	20.700	9.900	150.000
Keskiarvo	2.400.700	99.200	563.800	51.800	28.500	416.000
Vastanneita yrityksiä	35	32	24	20	28	33

Yritysten maksamia palkkoja ja veroluonteisia maksuja saatiin kerättyä vaihtelevasti 20–35 yritykseltä. Jos vastanneet edustaisivat keskimäärin koko otosta eli 100 yritystä, voitaisiin mediaanin mukaan laskea satakuntalaisten perheyriyten maksaneen palkkoja noin 98 M€ ja muita henkilöstökuluja yhteensä noin 56 M€.

8.10 Rahan kulku Satakuntalaisilta perheyriyksiltä takaisin yhteiskunnalle

Yhteenvetona voidaan arvioida, että *jos vastanneet edustaisivat keskimäärin koko otosta*, eli 100 perheyriyistä, saadaan 90 perheyriyksen yhteenlasketuksi liikevaihdoksi 1.192 M€, josta voidaan laskea keskiarvo 13,248 M€, joka kerrotaan 100:lla ja saadaan yhteenlasketuksi liikevaihdon arvioksi noin 1.325 M€. Veroluonteisia maksuja sekä ostoja kotimaassa koskevia lukuja on tutkimuksessa saatu huomattavasti vähemmän. Jotta näistä luvuista saadaan mahdollisimman todenmukainen arvio rahan kulusta takaisin yhteiskunnalle, on ne laskettu vastanneiden yritysten mediaanin mukaan. Mediaanin käyttöä puoltaa se, että vastanneiden yritysten joukossa on muutama suuri perheyriyis, jotka vääristävät keskiarvoa ja sen käyttöä koko otannan kuvaajana. Mediaanin mukaan sadan satakuntalaisen perheyriyksen maksamia veroluonteisia maksuja, kuten ALV, tulovero ja kiinteistövero yhteenlaskettuna ovat noin 55,4 M€. Perheyriyten kotimaan ostot ovat noin 149 M€. Sadan satakuntalaisen perheyriyksen maksamien palkkojen, eläkevakuutusmaksujen ja muiden henkilöstökulujen yhteenlaskettu arvio on noin 154 M€. Sadalta perheyriykseltä palautuu rahaa takaisin yhteiskunnalle yhteensä noin 358,4 M€. Seuraavassa kaaviossa on oletusten mukainen yhteenveto rahan kulusta sadalta satakuntalaiselta perheyriykseltä yhteiskunnalle.

Kuvio 5. Arvio rahan kulusta sadalta satakuntalaiselta perheyriykseltä yhteiskunnalle (Luvut on laskettu mediaanin mukaan)

9 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tilastollisia menetelmiä käyttäen selvittää Satakuntalaisen perheyriksen profiili ja vaikuttavuus omalla alueellaan. Perheyristilastoinnin kehittäminen ja tutkimusten yleistyminen voivat parhaimmillaan lisätä poliittisten toimenpiteiden tehoa niin yritystoiminnan kasvussa kuin sukupolvenvaihdos prosessissa. Perheyrittäjyyttä on tutkittu toistaiseksi vielä suhteellisen vähän. Merkittävimpiä tutkimuksia perheyrittäjyyden saralta ovat toistaiseksi toteuttaneet Kalevi Tourunen; Perheyriykset kansantaloudessa, Kirsti Melin; Perheyrittäjyys Pohjanmaan maakunnassa sekä Jarna Heinonen; Suomalainen perheyritys. Perheyrittäjyystutkimus on viime aikoina noussut kiinnostuksen kohteeksi ja tämän kaltainen suuntaus voi saada aikaiseksi yksityiskohtaisempien tietojen selvittämisen perheyrittäjyydestä ja perheyriysten kansantaloudellisesta merkityksestä.

Tutkimuksen empiirisen aineiston toteutuksessa perheyriyksistä 53 lupautui antamaan haastattelun ensimmäisen yhteydenoton yhteydessä, mutta lopullinen kyselyyn vastanneiden määrä oli 40. Osa yrittäjistä oli liian kiireisiä antamaan haastattelua sovittuna ajankohtana ja haastatteluajkoja jouduttiin siirtämään viikoilla eteenpäin ja joidenkin toimitusjohtajien kanssa haastatteluajankohtaa siirrettiin useaan otteeseen. Lopulta aika ei enää antanut myöden kaikkien haastatteluiden toteuttamiseen, koska aineiston analysointi oli määrä aloittaa sovittulla aikataululla, jotta tulokset voitiin esittää Perheyriysten liiton kevätkokouksessa Raumalla 17.6. Tutkimushaastatteluiden aloittaminen viivästyi Satakunnan perheyriysverkoston pohtiessa kysymyspatteriston lopullista runkoa. Vastausprosentti olisi todennäköisesti ollut siis korkeampi, jos tietojen keruulle olisi annettu enemmän aikaa. Tutkimukseen kieltäytyi osallistumasta 17 yritystä, 13 haastateltavaa ei koskaan tavoitettu ja 17 yrityksen toimitusjohtajat olivat liian kiireisiä sopimaan edes haastatteluajankohtaa. Vastauksia kieltäytyneiden yrittäjien lausunnoista löytyy tutkielman liitesivuista. (Liite 3). Neljä henkilökohtaista haastattelua eivät näyttäneet tuovan erilaisia näkökulmia vastauksiin kuin puhelin haastatteluin saadut vastaukset. Ainoana eriävänä tekijänä oli se, että henkilökohtainen tapaaminen tuotti vastauksen joka kysymykseen. Paitsi Satakunnan alueella tehtyjen ostojen kohtaan, joka jäi muutenkin tutkimuksen ulkopuolelle vastausten vähyyden vuoksi.

Tutkimuksesta kävi ilmi satakuntalaisten perheyritysten olevan työllistävämpiä kuin Satakunnan yritykset yleisesti. Liikevaihdollisesti satakuntalaiset perheyritykset näyttivät olevan myös vahvoilla, koska satakuntalaisten perheyritysten liikevaihto on noin 10 % kaikkien satakuntalaisten yritysten liikevaihdosta. Huomioitavaa tässä oli se, että näitä perheyrityksiä on määrältään kuitenkin vain alle prosentti. Satakunnassa voidaan tämän tutkimuksen myötä nähdä olevan kooltaan ja työllistävyydeltään hyvin tärkeässä asemassa olevia yrityksiä. Näiden yritysten toiminta ja jatkuvuus tuovat alueelle hyvinvointia, joka on huomattava. Satakunnan perheyritykset ovat tilanteessa, joissa ikääntyminen ja yritystoiminnan jatkumisen haasteet ovat ajankohtaisia. Vastanneista yrityksistä 40 prosentilla oli sukupolvenvaihdos tulossa seuraavan viiden tai kymmenen vuoden aikana, kun vastaava luku koko Suomessa on 23 prosenttia. Satakunnan alueella perheyritysten vaikuttavuus on suuri, ja niin ovat myös liiketoiminnan jatkumisen haasteet. Sukupolvenvaihdokset puhuttavat ja niiden onnistuminen vaikuttaa niin perheyrityksiin kuin niiden toiminta-alueeseen.

9.1 Pohdinta

Tämän tutkimuksen ja opinnäytetyön aihe ”perheyrittäjäisyys” oli minulle mieluinen tehtävä. Oma taustani on myös yrittäjäperheessä kasvaminen ja se toi osaltaan henkilökohtaista kiinnostusta itse aiheeseen. Tutkimuksen tietojen keruu henkilökohtaisin haastatteluin oli minulle haasteellinen, mutta mieluinen tapa saada tutkimuksen aineisto kerättyä. Samalla sain arvokasta tietoa perheyrittäjien nykytilanteesta sekä heidän asenteestaan tämän tyyppistä tutkimusta kohtaan. Suomessa ja Satakunnan alueella eletään aikaa, jossa sukupolvenvaihdokset ovat ajankohtaisia. Niiden tukemiseksi tämän kaltaiset tutkimukset omat omiaan, jotta ne saisivat osakseen jatkoa ja sitä myöden kehittäisivät perheyritystilastointia. Tämä tutkimus tuotti mielestäni myös hyvän mahdollisuuden jatkotutkimukselle. Yhdeltä haastateltavalta perheyrittäjältä tuli mielestäni hyvä ehdotus, joka jäi mieleeni kehittymismahdollisuutena. Tietojen keruu voitaisiin suorittaa kokonaan myös kirjoituspöytä tutkimuksena ja aineisto voitaisiin kerätä Asiakastieto.fi sivustoilta. Hyvin monet yritykset käyttävät sivuston tarjoamia palveluita ja haluavat itsekin antaa tietonsa

käytettäväksi luotettavuuden nimissä. Sivuston käyttö on tosin maksullista, mutta monet muutkin tietojen keruu menetelmät tuottavat tekijälleen kustannuksia. Sähköpostikyselyt ovat kustannuksiltaan alhaiset, mutta niiden antamat tulokset määrältään vähäisiä. Mielenkiintoinen tutkimusaihe olisi myös perheyritysten kasvuhaluukkuuteen vaikuttavien tekijöiden selvittäminen. Perheyrittäjät ovat osaltaan verkostoituneita esimerkiksi perheyritysten liiton jäseninä. Tätä linkkiä voisi varmasti paremmin hyödyntää ja selvittää perheyrittäjien ajatuksia kasvuhaluukkuudesta.

Tutkimuksen ajallisessa toteutuksessa oli parantamisen varaa. Aikaisemmat perheyrittäjyydestä tehdyt tutkimukset ovat olleet kestoltaan useamman vuoden mittaisia. Tämä tutkimus toteutettiin kahden ja puolen kuukauden ajanjaksolla ja sen toteutuksesta vastasi yksi henkilö. Tutkimuksen aloitus oli alun perin ajoitettu alkavaksi jo syksyllä 2010, mutta siirtyi lopulta keväälle 2011. Tämä pohdinta vaihe oli tutkimuksen tekijälle eli minulle harmillista, koska aikataulut oli järjestetty alkuperäisen aikataulutuksen mukaisesti. Aikataulujen siirtyminen aiheutti päällekkäisyyttä toisen työn ja opintojen kanssa. Kehittämiskohteena näkisin myös tarkemmin mietityn aikataulun toteuttamisen, jotta vastausprosentti ei kärsisi ajankäytön riittämättömyydestä.

Perheyrittäjyystudkimuksia tullaan toivottavasti toteuttamaan jatkossakin Satakunnan alueella ja olisi hyvä jos perheyrittäjät näkisivät tämän kaltaisten tutkimusten tekemisen heidän oman yritystoimintansa kannalta olennaisena ja heitä tukevana asiana. On tietysti ymmärrettävää, että aika on kaikilla tiukoilla ja varsinkin yrittäjän on priorisoitava aikaansa tärkeisiin liiketoimintaa tukeviin toimiin. Yksi vastanneiden yrittäjien yleisimpiä vastauksia oli se, että kun näitä kyselyitä tulee joka päivä ja useita päivässä, niin ei sellaiseen tahdo löytyä aikaa eikä mielenkiintoa. Haastatteluiden tekemisen yhteydessä huomasin kuitenkin perheyritysten toimitusjohtajien suhtautuvan suurimmaksi osaksi positiivisesti tutkimukseen. Oli mielenkiintoista huomata miten esimerkiksi suurimpien perheyritysten toimitusjohtajat olivat kiinnostuneita itse tutkimuksesta ja suhtautuivat haastattelijaan ystävällisesti. Joidenkin tunnuslukujen kaivaminen järjestelmästä oli aikaa vievää ja silti yrittäjät olivat sen valmiita tekemään. Näin jälkikäteen jäi sellainen vaikutelma, että mitä suurempi yritys, niin sitä

myönteisempi oli toimitusjohtajan suhtautuminen tutkimuksen arkaluontoisiin kysymyksiin sekä heidän aikansa viemiseen.

Tutkimustulosten julkistamisen jälkeen on ollut hienoa nähdä tutkimustuloksia ja kirjoituksiani esimerkiksi Perheyritysten liiton www-sivuilla ja Satakunnan yrittäjien julkaisuissa. Se että asialle ja tutkimustuloksille on annettu niinkin suurta painoarvoa, että materiaali on päässyt kaikkien luettavaksi, antaa toivottavasti intoa myös niille, jotka jatkavat perheyrittäjäyys tutkimuksen parissa tästä eteenpäin. Toivon myös, että tutkimuksesta on ollut ja tulee olemaan hyötyä Satakunnan perheyrittäjille.

9.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen reliabiliteetti on yhtä kuin tulosten tarkkuus. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa otoskoon tulisi olla riittävän suuri, jotta siitä voidaan tehdä hypoteettisia yleistyksiä tutkittavasta aiheesta. Tutkimuksen tulokset eivät saa olla sattumanvaraisia ja tämä tarkoittaa tutkimustulosten toistettavuutta samanlaisin tuloksi. Edellisten lisäksi tutkimustuloksiin vaikuttavat tutkimuksen tekijän tarkkaavaisuus tietoja kerätessä, syötettäessä sekä käsiteltäessä tuloksia. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta tärkeitä asioita ovat riittävän laaja ja edustava otos, hyvin laadittu kysymyspatteristo sekä riittävän korkea vastausprosentti. (Heikkilä. 2002, 30, 188.)

Tutkimuksen validiteetilla eli pätevyydellä tarkoitetaan, että sitä mitä on tarkoitus selvittää, sitä tutkimuksen tulee mitata. Täsmällisten tavoitteiden asettaminen heti tutkimuksen alkuvaiheessa auttaa tekijää pysymään oikeilla linjoilla koko tutkimuksen ajan, eikä aikaa kulu väärin asioiden tutkimiseen. Tutkimuslomake tulisikin suunnitella harkiten ja miettiä mikä on juuri kyseisen tutkimuksen kannalta toimivin tietojenkeruumenetelmä. Tutkimuksessa, jossa mitattavia käsitteitä ja muuttujia ei ole tarpeeksi hyvin määritelty, ei voida tuloksiakaan pitää valideina. Jälkikäteen validiteettia on hankala tarkastella. (Heikkilä. 2002, 29–30.)

Tämän kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuus toteutui tekijän mielestä sekä hyvin että joiltakin osin huonosti. Tutkimuksen luotettavuutta tukee tutkimuksen toistettavuus

samanlaisin tuloksin. Valmiiden rekistereiden oikeellisuus tarkistettiin haastateltavien antamien tietojen perusteella ja näin saatiin varmuus Fonecta Finderin antamien taloustietojen olevan oikeat. Tästä voitiin päätellä myös muiden otoksen yritysten tunnuslukujen olevan käyttökelpoisia. Haastatteluista saadut vastaukset kirjattiin paperi lomakkeille, joista ne syötettiin havaintomatriisiin eli Excel-taulukkoon. Luvut tarkistettiin tässä vaiheessa vielä kertaalleen alkuperäisistä lomakkeista. Itse tutkimuksen haastatteluihin osallistuneiden perheyritysten voidaan olettaa ymmärtäneen tutkimuksen kysymykset, koska heillä oli puhelinhaastattelun yhteydessä mahdollisuus tarkentaa mitä kysymyksissä tarkoitettiin. Haastatteluiden yhteydessä ei ilmennyt merkittäviä tarkennuksia tutkimuksen kysymyksiin, josta voidaan päätellä haastateltavien ymmärtäneen kysymysten oikean luonteen. Toisaalta yrittäjille oli informoitu tutkimuksesta ja siihen liittyvistä kysymyksistä ennen haastatteluita, joka antoi mahdollisuuden perehtyä tutkimuksen kysymyksiin. Tutkimuksen lopullinen vastausprosentti oli 40, mutta valitettavasti tutkimuksen haasteellisten tunnuslukujen osalta vastausprosentti jäi heikoksi ja tästä syystä niiden luotettavuutta ei voi pitää tarpeeksi hyvänä. Yrittäjille vaikeimpia kohtia kysymyspatteristossa olivat yrityksen verokertymät kuten kiinteistövero, johon vastasi vain 20/40 ja added value, johon vastasi 15/40. Myös yritysten palkan maksuun liittyvät veroluonteiset maksut olivat yrittäjien mukaan hankalia selvittää ja esimerkiksi sairausvakuutusmaksujen kysymys kohtaan vastasi 20/40. Kysymykseen ostojen suuruudesta Satakunnan alueella, ei saatu kuin yksi vastaus. Kyseisten lukujen selvittäminen oli yrittäjille mahdotonta tai se olisi ainakin vienyt heiltä liian paljon aikaa kokonaisuutta ajatellen. Haastatteluiden edetessä kerroin yrittäjille ettei heillä ollut tarvetta selvittää Satakunnan alueen ostoja, koska niitä ei tulisi tarkastelemaan vastausten vähyden vuoksi. Heikko vastausprosentti edellä mainittujen lukujen suhteen oli Satakunnan Perheyritysverkoston tietoinen valinta ja heitä oli informoitu, että kaikkiin tutkimuksen kysymyksiin ei tulisi saamaan riittävästä vastauksia.

LÄHTEET

Asiakastieto.fi www-sivut. Viitattu 6.6.2010.

<http://www.asiakastieto.fi/voitto/ohje/tunnusluvut.htm#oa>

Euroopan yhteisöjen komissio. 2003. Vihreä kirja. Yrittäjyys Euroopassa. Viitattu 23.3.2011. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/fi/com/2003/com2003_0027fi01.pdf

Freystätter, H & Mattila, V-M. 2011. Finanssikriisin vaikutuksista Suomen talouteen. Suomen Pankki Rahapolitiikka ja tutkimusosasto. Viitattu 24.3.2011. www.suomenpankki.fi

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki. Edita Prima Oy.

Hyrsky, K. 2006. Yrittäjyyskatsaus 2006. KTM 28/2006. Viitattu 30.3.2011. [http://julkaisurekisteri.ktm.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/C20A8DB6279DCAACC22571EF00306E05/\\$file/jul28elo_2006_netti.pdf](http://julkaisurekisteri.ktm.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/C20A8DB6279DCAACC22571EF00306E05/$file/jul28elo_2006_netti.pdf)

Hyytinen, A & Rouvinen, P. 2005. Mistä talouskasvu syntyy?. Helsinki. Edita Prima Oy.

Immonen, R & Lindgren, J. 2006. Onnistunut sukupolvenvaihdos. Helsinki. Gummerus Kirjapaino Oy.

Immonen, R & Lindgre, J. 2009. Onnistunut sukupolvenvaihdos. Helsinki. Kariston kirjapaino Oy.

Isotalo, K. 2011. Kasvutarinat – kertomuksia kasvuyrityksistä. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 30.3.2011. http://www.tem.fi/index.phtml?94476_m=94479&s=2739

Kanniainen, V & Kari, S. 2005. Verotus, talouspolitiikka ja kansantalous. Helsinki. Yliopistopaino Oy.

Kauppa- ja teollisuusministeriö. 2005. Perheyrietykset jatkuvuuden, uusiutumisen ja kasvuhakuisuuden moottorina. KTM Julkaisuja 16/2005. Viitattu 31.3.2011. [http://julkaisurekisteri.ktm.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/C75B061401048948C225701F0049C1F7/\\$file/jul16elo_2005_netti.pdf](http://julkaisurekisteri.ktm.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/C75B061401048948C225701F0049C1F7/$file/jul16elo_2005_netti.pdf)

Kivinen, M. 2011. Yritysten kasvuhalukkuus hyödynnettävä. Satakunnan Yrittäjät 2/2011, 4.

Kuhna, M. 2010. Satakuntalaiset pk-yritykset näkevät valon kajastusta. Satakunnan Kansa 11.3.2010, 15.

Kuvaja, S & Saurio, S & Kortelainen, S. 2005. Ammattikorkeakoulun rooli yrittäjäpolvanvaihdoksen edistämässä. Kauppa- ja teollisuusministeriön rahoitetut tutkimukset. Edita Publishing Oy.

Laamanen J-P & Saari, S. 2009. Kuntatalouden tilan arviointi ja mittarit. Viitattu 23.3.2011. <http://www.satamittari.fi/linkkitiedosto.asp?taso=0&id=66>

Laukkanen, M. 2007. Kasvuyritys. Helsinki. Karisto Oy.

Mikkonen, A. 2011. Kasvu vaatii meheviä porkkanoita. Talouselämä 15.4.2011, 26.

Melin, K. 2009. Perheyrittäjäyys Pohjanmaan maakunnassa. Vaasa. Waasa Graphics Oy.

Perheyrittäjien liitto Ry:n Perheyrittäjäbarometri. Helsinki 2009.

Perheyrittäjien liitto. 2010. Suomen elinvoiman eväät 2011–2015. Viitattu 18.4.2011. [http://www.perheyrittajienliitto.fi/files/Suomen_elinvoiman_evaajat-\(2\).pdf](http://www.perheyrittajienliitto.fi/files/Suomen_elinvoiman_evaajat-(2).pdf)

Perheyrittäjien liitto. 2011. Taloustutkimus: Osinkoverotuksen rakenteella on merkittävä vaikutus omalla pääomalla rahoitettavaan kasvuun. Viitattu 19.4.2011. <http://www.perheyrittajienliitto.fi/taloustutkimus.188.html>

Satamittari. Kuntatiedot. Viitattu 25.5.2010. <http://www.satamittari.fi/sivu.asp?taso=1&id=33>

Stenholm, P. 2003. Yrityksen sukupolvenvaihdos ja sen tukeminen. Kauppa- ja teollisuusministeriön tutkimuksia ja raportteja. Edita Publishing Oy

Strang, L. 2000. Yritystoiminnan uhkatekijät. Helsinki. Kauppakaari Oyj.
Lindholm, T & Hietala, H. 2010. Pk-yritysbarometri. Viitattu 6.4.2011. http://www.yrittajat.fi/File/17b7733f-5d93-4227-950e-965f313014f6/PK_yritysbarometri1_2010.pdf

Talous Sanomat. 2010. Perheyrittäjien liitto: Verotuksen kannustettava kasvuun. Viitattu 18.4.2011. <http://www.taloussanomat.fi/yrittaja/2010/10/29/perheyrittajien-liitto-verotuksen-kannustettava-kasvuun/201015116/137>

Tilastokeskus 2008. Yritysrekisterin vuositalasto 2008. Viitattu 16.3.2011. http://www.stat.fi/til/syr/2008/syr_2008_2009-11-27_tie_001_fi.html

Tilastokeskus 2005. Kymmenvuotiskatsaus 2005: Yritysten henkilöstön määrä laski pysyvästi laman myötä. Viitattu 11.4.2011. http://www.stat.fi/ajk/tiedotteet/v2005/tiedote_055_2005-10-17.html

Tourunen, K. 2009. Perheyrittäjät kansantaloudessa. Työ- ja elinkeinoministerin julkaisu 53/2009.

Työ- ja elinkeinoministeriö. Yrittäjäyyskatsaus 2008. Viitattu 10.6.2010. http://www.tem.fi/files/20315/TEMjul_25_2008_Tyo_ja_yrittajyys.pdf

Ukkola, O & Hintsanen, L & Kuivisto, E & Viitanen, P. 2009. Kasvuyrittäjyyden kannustaminen verotuksen keinoin. TEM 29/2009.

Vähäsantanen, S. 2010. Satakunnan talous vahvalla kasvu-uralla. Viitattu 22.3.2011. <http://www.satamittari.fi/sivu.asp?taso=1&id=3>

Vähäsantanen, S & Karppinen, A & Laamanen, J-P. 2007. Satakunnan alueelliset kilpailukykyresurssit ja yritysten kilpailukyky. Tampere. Esa Print

Yrittäjät. 2010. Yrittäjät ikääntyvät – miten käy kuntien palvelurakenteen? Viitattu 11.4.2011. <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/savonyrittajat/tiedote/savo/yrittajat-ikaantyyvat-miten-kay-kuntien-palvelurakenteen>

YVI:n www-sivut. Perheyrittäjyys. Viitattu 11.5.2011. <http://www.yvi.fi/sanakirja/p/perheyritt%C3%A4jyys>

KYSYMYSPATTERISTO

TAUSTA

1. Mikä on perheyrityksen nimi?
2. Mikä on omistajaperheen nimi?
3. Mikä on yrityksen kotikunta?
4. Minä vuonna yritys on perustettu?
5. Kuinka monta sukupolvenvaihdosta yrityksessä on tehty?
6. Mikä on perheen omistusosuus yrityksessä (%)? Jos omistavia perheitä on useampia, mikä on perheiden omistusosuuksien jakauma yrityksessä (%)?
7. Mikä on perheen tai perheiden määräysvalta yrityksessä (%)?

TALOUDELLINEN VAIKUTTAVUUS

8. Yrityksen tunnusluvut vuonna 2008?
 - a. liikevaihto
 - b. liikevoittoprosentti
 - c. nettotulosprosentti
 - d. ROCE (sijoitetun pääoman tuotto) $(\text{nettotulos} + \text{korkokulut} / \text{korollinen vieras p.o} + \text{oma p.o} \times 100 \%)$
 - e. omavaraisuusaste
 - f. added value $(\text{Lv.} - (\text{ostot} + \text{ulkopuoliset palvelut}) / \text{oman yrityksen kokonaispalkkakulut})$

9. Mikä on viennin osuus yrityksen liikevaihdosta?
- a. Prosentteina
 - b. Euroina
10. Kuinka monta henkilöä yritys työllistää?
11. Minkälaisia suunnitelmia yrityksellä on henkilöstömäärän suhteen vuosina 2010-2011?
- a. vähennetään
 - b. pysyy ennallaan
 - c. lisätään
12. Kuinka paljon yritys on investoinut vuoden 2008 aikana (€)?
13. Minkälaisia suunnitelmia yrityksellä on investointien suhteen vuosina 2010-2011?
- a. vähemmän kuin ennen
 - b. pysyy ennallaan
 - c. enemmän kuin ennen
14. Kuinka paljon yrityksen kaikista ostoista on tehty kotimaassa?
- a. euroina
 - b. prosentteina
15. Kuinka paljon yrityksen kaikista ostoista on tehty Satakunnassa?
- a. euroina
 - b. prosentteina
16. Mitkä ovat olleet yrityksen verokertymät vuonna 2008 (€)?
- a. ALV
 - b. kiinteistö

c. tulovero

17. Kuinka paljon yritys on maksanut palkkoja ja veroluonteisia maksuja vuonna 2008 (€)?

a. palkkatiedot

i. maksetut palkat

ii. maksetut sosiaaliturvamaksut

iii. maksetut ennakonpidätykset

iv. maksetut sairausvakuutusmaksu (t)

v. maksetut työttömyysvakuutukset

b. eläkevakuutusmaksut (Tyel)

18. Onko yritykselle tulossa sukupolvenvaihdosta?

a. ei

b. kyllä, seuraavan 5 vuoden aikana

c. kyllä, seuraavan 10 vuoden aikana

d. ei osaa sanoa

SAATEKIRJE

Arvoisa perheyriksen toimitusjohtaja

TUTKIMUS PERHEYRITYSTEN VAIKUTTAVUUDESTA SATAKUNNAN
ALUEELLA

Satakunnan ammattikorkeakoulu tekee tutkimusta Satakunnan alueella toimivista perheyriksistä ja niiden vaikuttavuudesta talousalueella. Tutkimuksen tekemisestä vastaavat tutkimusjohtaja Cimmo Nurmi ja T&K-koordinaattori Petri Martikkala. Aineiston keräämisestä vastaa tutkimusharjoittelija Sari Vähätupa. Tutkimuksen on tilannut Satakunnan Perheyriksverkoston työryhmä ja sen rahoittaa Suomen Liikesivistysrahasto.

Tutkimukseen on valittu Satakunnan perheyriksverkoston työryhmän kartoittamat perheyriksykset. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää perheyriksysten profiili ja vaikuttavuus Satakunnan alueella. Tutkimustulokset voivat parhaimmillaan lisätä yhteiskunnallisten toimenpiteiden tehoa ja laatua sekä parantaa toimenpiteiden kohdentuvuutta.

Tutkimusaineiston keruu tullaan tekemään puhelinhaastatteluna kevään 2010 aikana. Liitteenä ovat esitettävät kysymykset, jotta Teillä on aikaa tutustua niihin ennen haastattelua. Osa kysymyksistä vaatii esiselvittelyä, joten kiitämme jo etukäteen aktiivisuudesta. Kaikki vastaukset käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti ja yksittäisten yritysten tietoja ei tulla julkaisemaan. Tutkimuksen tulokset tullaan julkaisemaan 17.6.2010 Perheyriksystenliiton kevätkokouksen yhteydessä pidettävässä seminaarissa Raumalla.

Kunnioittavasti,

Satakunnan ammattikorkeakoulun puolesta:

Cimmo Nurmi
Tutkimusjohtaja,

Petri Martikkala
T & K koordinaattori

Sari Vähätupa
Tutkimusharjoittelija

Perheyriksverkoston työryhmän puolesta: (Ei julkaistu)

TOIMITUSJOHTAJIEN SYITÄ KIELTÄYTYÄ HAASTATTELUSTA

- ei halunnut osallistua, koska ei nähnyt siitä koituvan minkäänlaista hyötyä yritykselle.
- ei halunnut missään nimessä osallistua, ei koe tutkimuksesta olevan mitään hyötyä. Omistaja oli 64-vuotias ja sanoi ettei yritykselle ole tulossa sukupolvenvaihdosta vaan hänen jäädessä eläkkeelle yritys myydään tai lopetetaan.
- eivät halunneet jakaa näin yksityiskohtaisia tietoja kenellekään. Kuulemma tällaiset tiedot pidetään vain firman sisällä.
- ei missään nimessä halunnut osallistua, ei kuulemma ole mitään hyötyä tutkimuksesta, ja vain Helsingistä käsin tehdyt päätökset vaikuttavat. Mieluummin käyttää ajan hyödyllisesti ja keskittyy oman toimintansa tekemiseen.
- ei halunnut osallistua, vie kuulemma liikaa aikaa, kun on oikeastikin töitä
- ei missään nimessä halunnut luovuttaa tämän tyyppisiä tietoja, koska perheyrittäjäryhmässä heidän pahin kilpailija. Toimitusjohtaja ei luottanut siihen, että annetut tiedot pysyisivät SAMK:in sisällä.
- liian monimutkaisia kysymyksiä, ei halunnut haaskata aikaansa lukujen etsimiseen. Eikä nähnyt tutkimuksella olevan minkäänlaista hyötyä yritykselleen.
- ei halunnut osallistua, koska vie liikaa aikaa lukujen selvittäminen. Sanoi, että pitäisi lähteä tämän takia tilitoimistoon, eikä aio sitä tehdä.
- liian kiire, ei aikaa mihinkään ylimääräiseen